

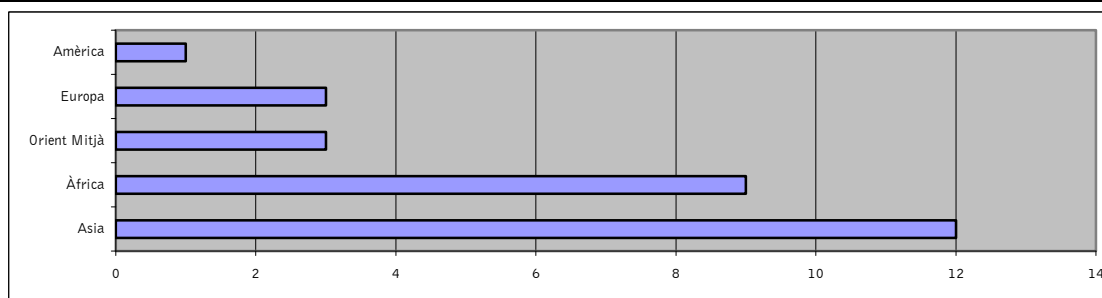

Conflictes armats

- ❑ El tercer trimestre de l'any la xifra total de conflictes va augmentar de 27 a 28, per la guerra oberta de diversos dies entre Geòrgia i Rússia.
- ❑ Una ofensiva de les Forces Armades de Pakistan iniciada a l'agost al nord-oest del país va causar 800 baixes insurgents, segons el balanç oficial.
- ❑ La violència es va intensificar a Algèria pels nombrosos atemptats de l'Organització al-Qaida al Magrib Islàmic, que va xifrar en 130 els morts en un mes.
- ❑ El nivell de violència al Delta del Níger va ser el més alt des que el MEND va iniciar la seva lluita el 2001, provocant un increment de morts i el desplaçament de milers de persones, a més de la contínua interrupció del subministrament de gas i petroli.
- ❑ El nombre de víctimes mortals a Somàlia des de la caiguda al gener de 2007 de la Unió dels Tribunals Islàmics va assolir les 9.500 persones, i van ser segrestats una trentena de vaixells a les seves aigües des d'inicis de 2008.
- ❑ Al sud de Filipines (Mindanao) es va registrar l'esclat de violència més intens dels últims anys després que se suspengués la signatura de l'acord sobre territoris ancestrals del poble moro.

En aquest apartat s'analitzen els conflictes armats actius durant el tercer trimestre de 2008¹. La xifra total pel que fa als tres mesos anteriors va passar de 27 a 28 conflictes, a causa de l'esclat de la guerra entre Geòrgia i Rússia, iniciada a la regió secessionista d'Ossètia del Sud i ampliada a altres zones. Per una altra part, en sis dels 12 casos que van registrar una escalada de la violència, la deterioració va implicar un canvi de tendència pel que fa al trimestre anterior: Algèria, Uganda (nord), l'Afganistan, l'Índia (Jammu i Caixmir), l'Índia (CPI-M) i el Pakistan (nord-oest). En relació a la intensitat de la violència, aquesta es va mantenir en la mateixa línia que el trimestre anterior, amb predominança de nivells mitjos (en 14 conflictes), mentre que amb la deterioració de la situació a Pakistan (nord-oest) van passar de vuit a nou els casos de violència especialment greu (el Txad, RD Congo [est], Somàlia, el Sudan [Darfur], l'Afganistan, el Pakistan [nord-oest], Sri Lanka [nord-est], Colòmbia i l'Iraq). Per una altra part, va destacar la reducció de la violència al Iemen i a les Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf). Un 60% dels contextos va tenir com causa destacada del conflicte qüestionis identitàries o d'autogovern.

Gràfic 1.1. Distribució regional del nombre de conflictes armats

¹ S'entén per conflicte armat tot enfrontament protagonitzat per grups armats regulars o irregulars amb objectius percebuts com incompatibles en el qual l'ús continuat i organitzat de la violència: a) provoca un mínim de 100 víctimes mortals en un any i/o un greu impacte en el territori (destrucció d'infraestructures o de la naturalesa) i la seguretat humana (ex. població ferida o desplaçada, violència sexual, inseguretat alimentària, impacte en la salut mental i en el teixit social o disruptió dels serveis bàsics); b) pretén la consecució d'objectius diferenciables dels de la delinqüència comuna i normalment vinculats a:

- demandes d'autodeterminació i autogovern, o aspiracions identitàries;
- l'oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat o a la política interna o internacional d'un govern, el que en ambdós casos motiva la lluita per a accedir o erosionar al poder;
- o al control dels recursos o del territori.

Taula 1.1. Resum dels conflictes armats 3er trimestre 2008

Conflicte ² -inici-	Tipologia ³	Actors principals ⁴	Intensitat ⁵
			Evolució trimestral
Àfrica			
Algèria -1992-	Intern internacionalitzat	Govern, Grup Salafista per a la Predicació i el Combat (GSPC) / Organització d'al-Qaida al Magrib Islàmic (OQMI)	2
	Sistema		↑
Txad -2006-	Intern internacionalitzat	Govern, FUC, UFDD, UFDD Fundamental, RFC, CNT, CAR i SCUD, milícies janjaweed, Sudan	3
	Govern		=
Etiòpia (Ogaden) -2007-	Intern	Govern, ONLF, OLF	2
	Autogovern, Identitat		=
Nigèria (Delta del Níger) -2001-	Intern	Govern, MEND, MOSOP, NDPVF i NDV, milícies de les comunitats ijaw, itsereki, urhobo i ogoni, exèrcits privats de seguretat	2
	Recursos, Identitat		↑
República Centreafricana -2006-	Intern internacionalitzat	Govern, APRD, UFRD, UFR	2
	Govern		=
República Democràtica del Congo (est)	Intern internacionalitzat	Govern, milícies Mai-Mai, grups armats d'Ituri, FDLR, milícies Rastes, Congrés National pour la Défense du Peuple (general Laurent Nkunda), missió internacional MONUC (ONU)	3
	Identitat, Govern,		↑

² En aquesta columna s'assenyalen els Estats en els quals es desenvolupen conflictes armats, matisant entre parèntesis la regió dins de l'Estat a la qual se circumscriu el conflicte o el nom del grup armat que protagonitza el conflicte. Aquesta última opció s'utilitza en els casos en què existeix més d'un conflicte armat en un mateix Estat o en un mateix territori dintre d'un Estat, amb la finalitat de diferenciar-los.

³ Aquest informe classifica i analitza els conflictes armats a partir d'una doble tipologia, que aborda d'una banda les causes o la incompatibilitat d'interessos i, de l'altra, la confluència entre escenari del conflicte i actors. Quant a les causes, se'n poden distingir les següents: demandes d'autodeterminació i autogovern (Autogovern) o aspiracions identitàries (Identitat); oposició al sistema polític, econòmic, social o ideològic d'un Estat (Sistema) o a la política interna o internacional d'un govern (Govern), cosa que en ambdós casos motiva la lluita per accedir al poder o erosionar-lo; o lluita pel control dels recursos (Recursos) o del territori (Territori). Pel que fa a la segona tipologia, els conflictes armats poden ser interns, interns internacionalitzats o internacionals. Es considera un conflicte armat intern l'enfrontament protagonitzat per actors armats del mateix Estat que operen exclusivament a i des de l'interior d'aquest Estat. En segon lloc, s'entén per conflicte armat intern internacionalitzat aquell en el qual alguna de les parts contendents és forana, o quan l'enfrontament s'estén al territori de països veïns. Per considerar un conflicte armat intern internacionalitzat també es tindrà en compte el fet que els grups armats tinguin les bases militars als països veïns, en connivència amb aquests Estats, des dels quals llancen els atacs. Finalment, s'entén per conflicte internacional aquell en el qual s'enfronten actors estatals o no estatals de dos o més països. D'altra banda, cal tenir en compte que la majoria dels conflictes armats actuals tenen una important dimensió i influència regional o internacional, a causa, entre altres factors, dels fluxos de persones refugiades, del comerç d'armes, dels interessos econòmics o polítics (com ara l'explotació legal o il·legal de recursos) que els països veïns tenen al conflicte, de la participació de combatents estrangers o del suport logístic i militar proporcionat per altres Estats.

⁴ Els actors principals que intervenen als conflictes conformen una amalgama d'actors armats regulars o irregulars. Els conflictes sol protagonitzar-los el govern, o les seves forces armades, contra un o diversos grups armats d'oposició, però també poden incloure altres grups no regulars com ara clans, guerrilles, senyors de la guerra, grups armats oposats entre si o milícies de comunitats ètniques o religioses. Encara que l'instrument bèl·lic que utilitzen més els actors és l'armament convencional i, en particular, les armes lleugeres (que són les causants del 90% de les víctimes mortals dels conflictes, principalment dones i menors), en molts casos s'empren altres mitjans, com ara atacs suïcides, atemptats i violència sexual, i fins i tot la gana és utilitzada com a instrument de guerra.

⁵ La intensitat d'un conflicte armat (alta, mitjana o baixa) i la seva evolució trimestral (escalada de la violència, reducció de la violència, sense canvis) s'avaluen principalment a partir de la seva letalitat (nombre de víctimes) i impacte a la població i al territori. Així mateix, hi ha altres dimensions que mereixen ser considerades, com la sistematització i la freqüència de la violència o la complexitat de la disputa bèl·lica (la complexitat està normalment vinculada al nombre i la fragmentació dels actors involucrats, al nivell d'institucionalització i capacitat de l'Estat i al grau d'internacionalització del conflicte, així com a l'elasticitat dels objectius i a la voluntat política de les parts per assolir acords). Per tant, solen considerar-se conflictes armats d'alta intensitat aquells que provoquen més de 1.000 víctimes mortals anuals, a més d'afectar normalment porcions significatives del territori i la població i implicar un nombre important d'actors (que estableixen interaccions d'aliança, confrontació o coexistència tàctica entre ells). Els conflictes de mitjana i baixa intensitat, en els quals es registren més de 100 víctimes mortals anuals, presenten les característiques esmentades, si bé amb menys presència i abast. Es considera que un conflicte armat finalitza quan es produeix una reducció significativa i sostinguda de les hostilitats armades, bé sigui per victòria militar, acord entre els actors enfrontats, desmobilització d'una de les parts o bé perquè una de les parts enfrontades renúncia a o limita notablement la lluita armada com estratègia per a la consecució d'uns objectius. Qualsevol d'aquestes opcions no significa necessàriament la superació de les causes de fons del conflicte armat ni tanca la possibilitat d'un ressorgiment de la violència. La cessació temporal d'hostilitats, formal o tàctica, no implica necessàriament la fi del conflicte armat.

-1998-	Recursos		
Somàlia -1988-	Intern internacionalitzat	Govern Federal de Transició (GFT), Aliança per a l'Alliberament de Somàlia (ARS, formada Unió dels Tribunals Islàmics (UTI), oposició política i armada) Etiòpia, EUA, Eritrea, senyors de la guerra, insurgència jihadista al-Shabab, Muqawama, Hawiye Tradition and Unity Council	3
	Govern		↑
Sudan (Darfur) -2003-	Intern Internacionalitzat	Govern, milícies progovernamentals <i>janjaweed</i> , diverses faccions del grup armat SLA, JEM, NRMD, NRF	3
	Autogovern, Recursos, Identitat		=
Uganda (nord) -1986-	Intern internacionalitzat	Govern, LRA	1
	Autogovern, Identitat		↑
Amèrica			
Colòmbia -1964-	Intern	Govern, FARC, ELN, paramilitars AUC	3
	Sistema		=
Àsia			
Afganistan -2001-	Intern internacionalitzat	Govern, coalició internacional (liderada pels EUA), milícies talibanes, missió internacional ISAF (OTAN), senyors de la guerra	3
	Sistema		↑
Filipines (NPA) -1969-	Intern	Govern, NPA	2
	Sistema		=
Filipines (Mindanao-MILF) -1978-	Intern	Govern, MILF	1
	Autogovern, Identitat		↑
Filipines (Mindanao - Abu Sayyaf) -1991-	Intern internacionalitzat	Govern, Abu Sayyaf	1
	Autogovern, Identitat, Sistema		↓
Índia (Assam) -1983-	Intern internacionalitzat	Govern, ULFA, DHD	2
	Autogovern, Identitat		=
Índia (Jammu i el Caixmir) -1989-	Intern internacionalitzat	Govern, JKLF, Lashkar-e-Tayyeba, Hizb-ul-Mujahideen	1
	Autogovern, Identitat		↑
Índia (Manipur) -1982-	Intern	Govern, PLA, UNLF, PREPAK, KNF, KNA	1
	Autogovern, Identitat		=
Índia (CPI-M) -1967-	Intern	Govern, CPI-M	2
	Sistema		↑
Myanmar -1948-	Intern	Govern, grups armats ètnics (KNU, SSA-S, KNPP, UWSA, CNF, ALP, DKBA, KNLA, KNU/KNPLAC, SSNPLO)	2
	Autogovern, Identitat		=
Pakistan (nord-oest) -2001-	Intern internacionalitzat	Govern, milícies talibanes, milícies tribals	2
	Sistema		↓
Sri Lanka (nord-est) -1983-	Intern	Govern, LTTE, LTTE (facció del coronel Karuna)	3
	Autogovern, Identitat		↑
Tailàndia (sud) -2004-	Intern	Govern, grups armats secessionistes	2
	Autogovern, Identitat		=
Europa			
Rússia (Txetxènia) -1999-	Intern	Govern federal rus, govern regional pro rus, grups armats txetxens	2
	Autogovern, Identitat, Sistema		=
Turquia (sud-est) -1984-	Intern internacionalitzat	Govern, PKK	2
	Autogovern, Identitat		=
Orient Mitjà			
Iraq -2003-	Intern internacionalitzat	Coalició internacional liderada pels EUA i el Regne Unit, grups armats d'oposició interns i externs	3
	Sistema, Govern, Recursos		=
Israel-Palestina -2000-	Internacional	Govern israelià, milícies de colons, ANP, Fatah (Brigades dels Màrtirs d'al-Aqsa), Hamas (Brigades Ezzedin al-Qassam), Jihad Islàmica, FPLP, FDLP, Comitès de Resistència Popular	2
	Autogovern, Identitat, Territori		=
Iemen -2004-	Intern	Govern, seguidors del clergue al-Houthi (<i>al-Shabab al-Mumen</i>)	2
	Sistema		↓
1: intensitat baixa; 2: intensitat mitjana; 3: intensitat alta; ↑: escalada de la violència; ↓: reducció de la violència; =: sense canvis; Fi: deixa de considerar-se conflicte armat			

Conflictos armats: evolució trimestral per regions

Àfrica

a) Àfrica Occidental

Nigèria (Delta del Níger)		<i>Inici del conflicte:</i>	2001
<i>Tipologia:</i>	Recursos, Identitat	Intern	
<i>Actors principals:</i>	Govern, MEND, MOSOP, NDPVF i NDV, milícies de les comunitats ijaw, itsereki, urhobo i ogoni, grups privats de seguretat		
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
<i>Síntesi:</i>	El conflicte al Delta del Níger és fruit de les demandes no satisfetes de control dels beneficis dels recursos petrolers que es produeixen en aquestes terres. Diversos grups armats, entre els quals destaca el MEND (ijaw), exigeixen compensacions per l'impacte que les indústries extractores tenen sobre el seu territori, a més d'una participació més equitativa en el repartiment dels beneficis obtinguts de les explotacions i una descentralització més gran de l'Estat nigerià. Els atacs contra instal·lacions petroleres i bases militars, juntament amb el segrest de treballadors, són els mètodes utilitzats normalment per la insurgència. D'altra banda, aquesta situació ha menat a l'enfrontament pel control sobre la terra i els recursos a les diferents comunitats que habiten la regió.		

El grup armat MEND va establir un alto el foc el 24 de juny, que va suspendre el 12 de juliol com conseqüència de l'anunci per part del Regne Unit del seu suport al Govern nigerià en el seu objectiu de garantir la seguretat a la regió del Delta. Des de llavors es va produir una escalada dels atacs contra posicions de l'Exèrcit i plataformes petroleres i oleoductes, protagonitzats pel MEND als estats de Bayelsa, Rivers i Delta, i per diverses milícies de la regió, així com una important ofensiva per part de les Forces Armades. A més, es van desencadenar enfrontaments entre dues faccions del MEND. El nivell de violència registrat aquest trimestre és el més alt des que el grup MEND va iniciar la seva lluita, amb greus conseqüències per a la població civil, provocant un increment de víctimes mortals i el desplaçament de milers de persones, a més de la contínua interrupció del subministrament de gas i petroli. En aquest sentit, el president Yar'Adua va afirmar que el tràfic il·lícit de petroli estava alimentant el conflicte a la regió del Delta, ja que el cru és intercanviat per diners i armes. Aquesta qüestió es veu facilitada pels elevats índexs de corrupció que afecten al país. A més, el president de l'empresa nacional petrolera NNPC va admetre el pagament de 12 milions de dòlars per a evitar que els militants del Delta ataquessin les seves instal·lacions, després de tenir pèrdues de 81 milions de dòlars en només dos mesos.

b) Banya d'Àfrica

Etiòpia (Ogaden)		<i>Inici del conflicte:</i>	2007
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat	Intern	
<i>Actors principals:</i>	Govern, grups armats ONLF, OLF		
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	=

Síntesi: Etiòpia és objecte de moviments de caràcter secessionista o de rebuig del poder central des dels anys setanta. L'ONLF, que sorgeix el 1984 i opera a la regió etiòp d'Ogaden, al sud-est del país, exigeix un grau superior d'autonomia per a la comunitat somali que habita aquesta regió. En diverses ocasions l'ONLF ha dut a terme activitats insurgents més enllà de la regió d'Ogaden, en col·laboració amb l'OLF, que des de 1973 exigeix al govern més autonomia a la regió d'Òromiya. El govern somali ha donat suport a l'ONLF contra Etiòpia, amb qui es va enfrontar pel control de la regió entre 1977 i 1978, guerra en la qual Etiòpia va derrotar Somàlia. El final de la guerra entre Eritrea i Etiòpia el 2000 va comportar l'increment de les operacions del govern per posar fi a la insurgència a Ogaden i, després de les eleccions que es van celebrar l'any 2005, els enfrontaments entre les forces armades i l'ONLF han augmentat.

El Govern va persistir en la seva ofensiva militar a la regió d'Ogaden i l'ONLF el va acusar de bloquejar i restringir l'accés de les organitzacions humanitàries a la zona, ofensiva que unida a la greu sequera que afecta la regió, va provocar l'agudització de la crisi humanitària⁶. USAID va afirmar que l'ajuda alimentària no arribava amb la suficient rapidesa a la població que la necessita, ni tota assolida la seva destinació a la regió d'Ogaden. En aquest sentit, al setembre l'ONLF va fer una crida al Consell de Seguretat de l'ONU perquè facilités l'establiment d'un corredor humanitari internacional per a poder subministrar ajuda humanitària a la població de la regió afectada per la crisi. Diverses fonts van documentar l'augment de detencions de civils, acusats de col·laborar amb l'ONLF, per part dels cossos de seguretat etiòps. En aquest sentit, el Govern va informar de la detenció de vuit membres de l'ONLF, suposats responsables de les explosions que van tenir lloc a l'abril a la capital durant i després de les eleccions, acusant-los de dependre d'Eritrea. L'ONLF va reivindicar la mort de 33 soldats a principis de juliol, i va celebrar la seva 4ª Sessió Plenària del Comitè Central de l'organització a la fi d'aquest mes, de les conclusions de la qual va destacar la seva voluntat d'enfortir la cooperació amb altres grups armats oposats al règim etiòp, especialment amb la insurrecció somali.

Somàlia		<i>Inici del conflicte:</i>	1988
<i>Tipologia:</i>	Govern	Intern internacionalitzat	
<i>Actors principals:</i>	Govern Federal de Transició (GFT), Aliança per a l'Alliberament de Somàlia (ALS, formada per la Unió dels Tribunals Islàmics (UTI), oposició política i armada), Etiòpia, EUA, Eritrea, senyors de la guerra, insurgència gihadista, Hawiye Tradition and Unity Council		
<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
<i>Síntesi:</i>	El conflicte armat i l'absència d'autoritat central efectiva que viu el país s'inicien el 1988, quan una coalició de grups opositors es rebel·la contra el poder dictatorial de Siad Barre i tres anys després aconsegueix enderrocar-lo. Aquesta situació dona pas a una nova lluita dins d'aquesta coalició per ocupar el buit de poder, que ha provocat la destrucció del país i la mort de més de 300.000 persones des de 1991, malgrat la intervenció internacional fracassada de principis dels anys noranta. Els diversos processos de pau per intentar instaurar una autoritat central han ensopegat amb nombroses dificultats, entre les quals destaquen la mateixa idiosincràsia de la societat somali, dividida en clans, la ingerència d'Etiòpia i el poder dels diversos senyors de la guerra. L'última iniciativa de pau va conformar el 2004 el GFT, que ha tingut el suport d'Etiòpia per intentar recuperar el control del país.		

Va persistir l'escalada de la violència registrada en els últims mesos a Mogadiscio i més enllà de la capital, com a Kismayo i Beletweyne, causant un creixent nombre de morts i desplaçament de població civil, així com l'increment dels segrests de bucs en aigües properes al país, una trentena aquest any. A més, el GFT va estar a la vora del col·lapse a causa d'una greu crisi interna. L'organització somali Elman Peace and Human Rights Organization va anunciar que des de la caiguda de la UTI al gener de 2007 havien mort més de 9.500 persones, i que l'any 2008 estava sent més violent que l'anterior. El grup armat Al-Shabab va continuar ampliant el seu radi d'acció i va ser canviant la seva tàctica de guerra de guerrilles cap a ofensives més sostingudes i intenses, el que va donar mostra de la seva fortalesa. Un exemple va ser la prohibició d'ús de l'aeroport de Mogadiscio imposada per al-Shabab i desafiada per la UA, el que va provocar l'obertura d'un nou

⁶ Vegeu el capítol 5 (Crisis humanitàries).

i greu front contra l'AMISOM, que fins a ara no s'havia vist massa afectada per la insurrecció. Van continuar les negociacions per a la implementació de l'acord de Djibouti⁷ que inclou el relleu de la missió de la UA per l'ONU, per estar infradotada de personal, recursos i per haver perdut la seva neutralitat i imparcialitat al desvetllar-se qüestions vinculades al tràfic il·lícit d'armes entre l'AMISOM i el GFT i la insurrecció. El projecte ENOUGH va destacar que la política antiterrorista dels EUA i el seu suport al GFT havien contribuït a augmentar la crisi humanitària i de seguretat, a més de radicalitzar les postures anti nord-americanes⁸.

Sudan (Darfur)	<i>Inici del conflicte:</i>	2003
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Recursos, Identitat	Intern internacionalitzat
<i>Actors principals:</i>	Govern, milícies progovernamentals <i>janjaweed</i> , diverses faccions de l'SLA, JEM, NRMD, NRF	
<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i> ↑
<i>Síntesi:</i>	El conflicte de Darfur sorgeix el 2003 entorn de les demandes de més descentralització i desenvolupament de la regió per part de diversos grups insurgents, principalment l'SLA i el JEM. El govern va respondre a l'aixecament utilitzant les forces armades i les milícies àrabs <i>janjaweed</i> . Després de la signatura d'un acord de pau (DPA) entre el govern i una facció de l'SLA el maig del 2006, la violència s'ha agreujat, a més de generar la fragmentació dels grups d'oposició. Des de 2004 hi ha una missió de pau de la UA sobre el terreny, l'AMIS.	

La sol·licitud del fiscal de la CPI d'una ordre d'arrest per al president Omar al-Bashir, acusat de genocidi, crims contra la humanitat i crims de guerra, va marcar la tònica del trimestre. L'anunci va provocar manifestacions a Khartoum i preocupació entorn de l'impacte d'aquesta acusació sobre la UNAMID, el procés de pau i la situació humanitària. Tant la UA com la Lliga Àrab van criticar la decisió i van sol·licitar al Consell de Seguretat de l'ONU que posposés el procés, vinculant-ho a la continuació del mandat de la missió, que finalment va ser renovat enmig de fortes tensions. La violència no va remetre durant el trimestre, i a mitjan agost l'Exèrcit va iniciar una ofensiva per a acabar amb la insurrecció a Darfur Septentrional, el que va provocar enfrontaments entre les Forces Armades i els grups armats de la zona. A més, van persistir les activitats de les milícies *janjaweed*, es van incrementar els atacs contra la UNAMID, contra els camps de desplaçats i contra les organitzacions i combois humanitaris. Aquests van haver de reduir i fins i tot suspendre l'assistència humanitària a causa de la falta de seguretat. El projecte Small Arms Survey va assenyalar que la població desplaçada va estar exposada diàriament a la violència, al reclutament per part de diferents actors armats, i a la manipulació per part de grups externs per a assolir objectius polítics⁹.

c) Grans Llacs i Àfrica Central

RD Congo (est)	<i>Inici del conflicte:</i>	1998
<i>Tipologia:</i>	Govern, Identitat, Recursos	Intern internacionalitzat
<i>Actors principals:</i>	govern, milícies Mai-Mai, grup armat hutu ruandès FDLR, milícies Rastes, Congrés National pour la Défense du Peuple (CNDP, general Laurent Nkunda), grups armats d'Ituri (FNI, FRPI, MRC), grup armat d'oposició burundès FNL, grups armats d'oposició ugandesos ADF-NALU i LRA	
<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i> ↑

⁷ Vegeu capítol 3 (Processos de pau).

⁸ Menkhaus, K., *Somalia: A Country in Peril*, a Policy Nightmare, Enough Project, 9 de març de 2008, a <http://www.enoughproject.org/files/reports/somalia_rep090308.pdf>

⁹ Kahn, C., *Conflict, Arms, and Militarization: The Dynamics of Darfur's IDP Camps*, Small Arms Survey, setembre de 2008, en <http://www.smallarmssurvey.org/files/portal/spotlight/sudan/Sudan_pdf/SWP-15-Conflict-Arms-Militarization.pdf>

Síntesi: El conflicte actual té l'origen en el cop d'Estat que va encapçalar Laurent Desiré Kabila el 1996 contra Mobutu Sese Seko. Va culminar amb la cessió del poder per part del President el 1997. Posteriorment, l'any 1998, Burundi, Ruanda i Uganda, al costat de diversos grups armats, intenten derrocar Kabila, que rep el suport d'Angola, el Txad, Namíbia, el Sudan i Zimbabue, en una guerra que ha causat al voltant de quatre milions de víctimes mortals. El control i l'expoliació dels recursos naturals han contribuït a la perpetuació del conflicte i de la presència de les forces armades estrangeres. La signatura d'un alto el foc el 1999 i de diversos acords de pau entre 2002 i 2003 ha comportat la retirada de les tropes estrangeres i la configuració d'un govern de transició. Posteriorment, l'any 2006, es va elegir un govern, que no ha suposat la fi de la violència a l'est del país, a causa de la presència de faccions de grups no desmobilitzats i de les FDLR, responsables del genocidi de Ruanda el 1994.

La situació d'inestabilitat i violència va continuar present a l'est del país i es va agreujar al final del trimestre. Es van produir enfrontaments entre les Forces Armades i els grups armats, o entre els mateixos grups, pel que l'alto el foc assolit a Goma al gener es va convertir en paper mullat ja que va ser violat de forma reiterada per totes les parts signants. La milícia Mai-Mai PARECO es va retirar formalment de l'acord i el CNDP del general Nkunda va amenaçar amb la seva retirada del procés Amani acusant al Govern de continuar el seu suport al grup armat FDLR, part dels membres del qual són responsables del genocidi de Rwanda de 1994 i que no va signar l'acord de Goma. Diversos mitjans de comunicació i la MONUC van alertar del rearmament i de l'increment del reclutament per part dels grups armats i de les Forces Armades de cara a una possible escalada de la situació. A més, la MONUC va destacar que a les àrees controlades pels grups armats la violència contra la població havia continuat, i especialment la violència sexual. Aquesta situació es va agreujar a partir del 28 d'agost quan es van desencadenar forts combats a Kivu Nord entre les Forces Armades i el CNDP, el que va suposar l'escalada de violència més greu de l'any. Finalment, l'organització Global Witness va donar la raó al CNDP a l'acusar a les Forces Armades de col·laborar amb les FDLR en l'explotació de mines d'or i estany en lloc de combatre a la rebel·lió.¹⁰

R. Centreafricana		<i>Inici del conflicte:</i>	2006
<i>Tipologia:</i>	Govern	Intern internacionalitzat	
<i>Actors principals:</i>	Govern, APRD, UFRD, UFR		
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Síntesi:</i>	Durant l'any 2006, la situació al país es va agreujar per l'increment de les activitats de diversos grups insurgents, que denuncien la falta de legitimitat del govern de François Bozizé, com a producte d'un cop d'Estat contra el President Ange Félix Patassé entre els anys 2002 i 2003. El govern de Bozizé ha estat acusat de mala gestió dels fons públics i de dividir la nació. La insurgència té dos fronts: en primer lloc, a la populosa zona centre i nord-oest del país, l'APRD, dirigit per Bedaya N'Djadder, s'ha enfrontat al govern de Bozizé reivindicant un nou repartiment del poder polític. En segon lloc, cal destacar l'escalada de les operacions d'insurgència al nord-est del país per part de la coalició de grups UFDR. A aquesta inestabilitat s'ha afegit el sorgiment al nord-oest de nombrosos grups d'assaltadors de camins coneguts com a Zaraguinas.		

El procés polític va sofrir diversos altabaixos durant el trimestre, el que va provocar nous brots de violència. La signatura per part del Govern i els grups armats APRD i UFDR al juny de l'Acord de Pau Global, va facilitar l'avanç dels preparatius per a l'inici del Diàleg Polític Inclusiu (DPI) que havia d'iniciar-se el 23 de juliol (prèviament, el 8 de juny). No obstant això, el procés va tornar a interrompre's a causa de que l'oposició política i armada va decidir suspendre la seva participació en el DPI davant els tres projectes de llei d'amnistia presentats pel Govern. Aquests estaven dissenyats per a protegir als cossos de seguretat que primer van donar suport al cop d'Estat de

¹⁰ Global Witness, *Control of Mines by Warring Parties Threatens Peace Efforts in Eastern Congo*, 10 de setembre de 2008, a <http://www.globalwitness.org/media_library_detail.php/663/en/control_of_mines>

l'antic líder rebel François Bozizé, posteriorment convertit en president legítim per les urnes, i després el van recolzar per a fer front a la insurrecció cometent greus violacions dels drets humans al nord del país. Arran de la retirada, es van intensificar els atacs per part de l'APRD al nord-oest i l'ofensiva de les Forces Armades. No obstant això, el 15 de setembre Govern i insurrecció van aconseguir un nou acord per a relançar el DPI, ja que el Govern es va comprometre a revisar la polèmica llei d'amnistia. No obstant, van persistir els atacs contra la població civil per part de milícies no identificades i grups d'assaltadors de camins, coneguts com Zaraguinas.

Txad	<i>Inici del conflicte:</i>	2006
<i>Tipologia:</i>	Govern	Intern internacionalitzat
<i>Actors principals:</i>	Govern, FUC, UFDD, UFDD Fundamental, RFC, CNT, CAR i SCUD, milícies <i>janjaweed</i> , Sudan	
<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i> ↑
<i>Síntesi:</i>	El cop d'estat frustrat de 2004 i la reforma de la Constitució de 2005 boicotejada per l'oposició són el germen d'una insurgència que intensifica l'activitat durant l'any 2006, amb l'objectiu de derrocar el govern autoritari d'Idriss Déby. Aquesta oposició està liderada per la volàtil coalició FUC, composta per diversos grups i militars desafectes al règim, entre els quals destaca l'SCUD. S'hi afegeix l'antagonisme entre tribus àrabs i poblacions negres a la zona fronterera entre el Sudan i el Txad, vinculat a l'extensió de la guerra que pateix la regió sudanesa veïna de Darfur, com a conseqüència de les operacions transfrontereres dels grups armats sudanesos i les milícies àrabs progovernamentals sudaneses <i>janjaweed</i> . Aquestes forces han atacat les poblacions i camps de refugiats de Darfur situats a l'est del Txad, cosa que ha contribuït a una escalada de la tensió entre el Sudan i el Txad, que donen suport a les seves insurgències respectives.	

A la fi del trimestre anterior es va produir una important ofensiva per la coalició rebel AN amb l'incendi de diverses poblacions i l'avanç rebel cap a N'Djamena, que va ser reprimida per les Forces Armades causant un elevat nombre de víctimes en el bàndol rebel. A partir d'aleshores, es van produir dissensions en el si de la fràgil coalició que al febrer va atacar la capital. La situació de seguretat va continuar sent fràgil durant el trimestre, a causa dels continus enfrontaments entre les Forces Armades, les milícies progovernamentals i la insurrecció. Cal destacar l'explosió produïda en el mercat central de N'Djamena, que va causar la mort de set persones i ferides a altres 10, segons el Govern. MSF i OXFAM van suspendre temporalment les seves activitats a Kerfi després de diversos atacs contra el personal i instal·lacions humanitàries. OXFAM va criticar que, després d'un any d'operacions en la zona, la missió **EUFOR TCHAD/RCA** havia posat de manifest les seves limitacions i la seva incapacitat per a fer enfront de la situació. La Lliga Txadiana dels Drets Humans va denunciar que almenys 400 persones romanien desaparegudes des dels enfrontaments que van tenir lloc a N'Djamena al febrer arran de l'ofensiva rebel. La Cort txadiana va condemnar a mort *in absentia* i sense les mínimes garanties processals a l'ex president Hissène Habré, que segueix a Senegal pendent del seu judici pels crims comesos als anys vuitanta al Txad.

Uganda (nord)	<i>Inici del conflicte:</i>	1986
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat	Intern internacionalitzat
<i>Actors principals:</i>	Govern, LRA	
<i>Intensitat:</i>	1	<i>Evolució trimestral:</i> =

Síntesi: El nord d'Uganda sofreix des de 1986 un conflicte armat en el qual el grup armat d'oposició LRA, mogut pel messianisme religiós del seu líder, Joseph Kony, intenta derrocar el govern de Yoweri Museveni i instaurar un règim basat en els Deu Manaments de la Bíblia i treure de la marginalitat a la regió nord del país. La violència i la inseguretat causada pels atacs de l'LRA contra la població civil, el segrest de menors per engrandir les seves files (al voltant de 25.000 des de l'inici del conflicte) i els enfrontaments entre el grup armat i les forces armades (al costat de les milícies progovernamentals) han provocat la mort d'unes 200.000 persones i el desplaçament forçat de prop de dos milions de persones en el moment més àlgid del conflicte. L'LRA va anar ampliant les seves activitats al sud del Sudan, que li brindava suport, fins que el 2002 aquest país va permetre a les forces armades ugandeses penetrar al seu territori en persecució del grup. Des de 2006 se celebra un procés de pau que ha aconseguit establir un cessament d'hostilitats.

El trimestre es va caracteritzar pels intents per a ressuscitar el procés de pau, congelat des del seu ajornament *sine die* a l'abril, per part de l'enviat especial del secretari general de l'ONU, Joaquim Chissano, de la mediació de Sudan Meridional, dels líders locals de la comunitat acholi, i fins i tot del Govern ugandès. Aquests van intentar, sense èxit, reunir-se amb la delegació del LRA i el seu líder, Joseph Kony.¹¹ En paral·lel, l'LRA va continuar reclutant menors al sud del Sudan, al nord-est de RD Congo i al sud de R. Centreafricana. Diversos informes van responsabilitzar a les Forces Armades ugandeses d'estar darrere dels atacs comesos suposadament per l'LRA al juny que van causar 23 víctimes mortals al sud del Sudan. Al setembre les Forces Armades congoleeses i la MONUC van iniciar una operació per a intentar contenir l'LRA a la zona del nord-est de RD Congo. Segons la BBC, el grup s'estaria dotant de subministraments utilitzant el respir derivat del procés de pau, i estaria atacant poblacions a la zona. També va afirmar que l'LRA disposaria de sis noves bases al nord de RD Congo i que estaria explotant mines de diamants a R. Centreafricana. A mitjan setembre l'LRA va realitzar un atac a una base del SPLA al sud de Sudan i a poblacions en aquesta regió fronterera amb RD Congo, causant diverses víctimes mortals, l'incendi de cases i el segrest d'uns 50 menors. Diversos analistes van apuntar que l'operació de les Forces Armades congoleeses i la MONUC podria haver desencadenat aquest atac.

d) Magrib i Nord de l'Àfrica

Algèria	<i>Inici del conflicte:</i>	1992
<i>Tipologia:</i>	Sistema	Intern internacionalitzat
<i>Actors principals:</i>	Govern, Grup Salafista per a la Predicació i el Combat (GSPC) / Organització d'al-Qaida al Magrib Islàmic (OQMI)	
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i> ↑
<i>Síntesi:</i>	El conflicte s'inicia amb la il·legalització del Front Islàmic de Salvació (FIS) el 1992, després de guanyar les eleccions municipals (1990) i legislatives (1991) enfront del partit històric que havia liderat la independència del país, el Front d'Alliberament Nacional. El triomf del FIS es va produir en el marc del creixement d'un moviment islamista al llarg dels anys setanta que responia al descontentament de la població, exacerbat als anys vuitanta amb la crisi econòmica i la falta d'espais de participació política. Després de la il·legalització del FIS per part de l'Estat Major i la destitució del govern, s'inicia un període de lluita armada entre diversos grups (EIS, GIA i el GSPC, escindit del GIA i convertit en OQMI el 2007) i l'Exèrcit, amb el suport de milícies d'autodefensa. El conflicte va provocar unes 150.000 morts durant els anys noranta, la majoria civils, enmig d'acusacions d'implicació de l'Exèrcit en les massacres. Malgrat els processos de reconciliació impulsats pel govern, el conflicte roman actiu, i s'ha cobrat ja milers de víctimes des de l'any 2000.	

La violència es va intensificar considerablement a causa dels **continus atemptats reivindicats per l'Organització d'al-Qaida al Magrib Islàmic (OQMI)**. En un comunicat difós a la fi d'agost, l'organització armada s'atribuïa la mort de 130 persones, el doble de la xifra oficial, en la sèrie d'atacs ocorreguts en aquell mes. **Un dels més mortífers va ser el dirigit contra una acadèmia de policia a Issers el 19 d'agost, a l'est de la capital, que va causar 48 morts i 45 ferits, sent**

¹¹ Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

l'atemptat més letal dels últims vuit mesos. El dia següent, una doble explosió prop d'un hotel i d'una caserna militar a Bouira, al sud-est d'Alger, va matar a 12 empleats d'una companyia canadense. El comunicat de l'OQMI afirmava actuar en resposta a les operacions de les forces de seguretat contra membres de la seva organització, mentre que negava les acusacions del Govern de dirigir les seves accions contra la població civil, afirmant que només pretenia colpejar als cossos de seguretat per considerar-los apòstates. En paral·lel a l'ofensiva de l'OQMI, el Govern va expressar la seva determinació de combatre el terrorisme, va declarar haver extremat les mesures davant la celebració del Ramadà i va comunicar haver dut a terme diverses operacions contra els insurgents.

Amèrica

Colòmbia	<i>Inici del conflicte:</i>	1964
<i>Tipologia:</i>	Govern	Intern
<i>Actors principals:</i>	Govern, FARC, ELN, nous grups paramilitars, AUC	
<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i> =
<i>Síntesi:</i>	L'any 1964, en el marc d'un pacte d'alternança en el poder entre els partits liberal i conservador (Front Nacional), que exclouia tota alternativa política, neixen dos moviments d'oposició armada: l'ELN (d'inspiració guevarista i amb suport obrer i universitari) i les FARC (amb influència comunista i de base camperola). Durant la dècada dels anys setanta, apareixen diversos grups més (M-19, EPL, etc.), que acaben negociant amb el govern i impulsant una nova Constitució (1991) que estableix els fonaments d'un Estat Social de Dret. A la fi dels anys vuitanta sorgeixen diversos grups d'autodefensa, paramilitars instigats per sectors de les forces armades, d'empresaris i de polítics tradicionals en defensa de l' <i>statu quo</i> i del manteniment dels negocis il·legals, impulsors de l'estratègia de terror. Els diners de la droga són actualment el principal combustible que manté viva la guerra.	

El Govern va propinar un dur revés a les FARC al rescatar a 15 ostatges en poder d'aquesta organització, entre ells l'ex candidata presidencial Ingrid Betancourt, en una operació denominada "Jaque", i en la qual es van emprar símbols del CICR per a enganyar als rebels, tal com ho van reconèixer fonts oficials, ocasionant amb això la protesta de la institució humanitària amb seu a Ginebra. Van continuar els enfrontaments entre el president, Álvaro Uribe, i la Cort Suprema de Justícia a propòsit de diversos escàndols que involucren a membres del Govern en reunions secretes amb representants del paramilitarisme a la seu del palau presidencial. La Fiscalia va ordenar la captura d'un grup d'alts oficials de l'Exèrcit acusats de perpetrar una massacre a la comunitat de pau de San José de Apartado, i d'assassinar a diversos líders camperols en la mateixa regió amb la complicitat d'esquadrons d'extrema dreta. Per una altra part, van continuar les emboscades de les FARC contra membres de la força pública, l'esclat d'artefactes explosius a Bogotà i el bombardeig de campaments rebels amb baixes en els dos bàndols. També va haver-hi preocupació a Colòmbia per l'anunci d'inici, al proper novembre, de maniobres militars al Carib que involucren a les forces navals de Veneçuela i Rússia, les quals inclouen l'ocupació de creuers artillats amb míssils nuclears.

Àsia i Pacífic

a) Àsia Meridional

Afganistan	<i>Inici del conflicte:</i>	2001
<i>Tipologia:</i>	Sistema	Intern internacionalitzat
<i>Actors principals:</i>	Govern, coalició internacional (liderada pels EUA), ISAF (OTAN), milícies talibanes, senyors de la guerra	

<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Síntesi:</i>	El país ha viscut en conflicte armat pràcticament de forma ininterrompuda des de la invasió de les tropes soviètiques el 1979, quan es va iniciar una guerra civil entre les forces armades (amb suport soviètic) i les guerrilles anticomunistes islamistes (mujahidins). La retirada de les tropes soviètiques el 1989 i l'ascens dels mujahidins al poder en 1992 en un context de caos i d'enfrontaments interns entre les diferents faccions anticomunistes, mena a l'aparició del moviment talibà, que al final de la dècada dels noranta controlava la pràctica totalitat del territori afganès. El novembre de 2001, després dels atemptats de l'11 de setembre d'al-Qaida, els EUA envaeixen el país i derroten el règim talibà. Després de la signatura dels acords de Bonn, s'hi instaura un govern interí liderat per Hamid Karzai, posteriorment confirmat per les urnes. Des de 2006 s'ha produït una escalada de la violència al país, motivada per la recomposició de les milícies talibanes.		

La xifra de morts civils afganeses en els primers vuit mesos d'aquest any va augmentar en un 39% pel que fa al mateix període del 2007, segons la UNAMA, amb prop de 1.500 víctimes mortals en el que va de 2008. Agost va ser el mes més mortífer per a civils i tropes estrangeres des de l'any 2001, amb 330 i 43 morts respectivament. Un atac aeri dels EUA a l'agost a la província de Herat (oest) va causar 90 morts civils, 60 d'elles menors, segons la UNAMA. Aquest i altres bombardejos amb alts costos humans per als civils van generar noves crítiques fora i dins del país. Per una altra part, segons les Forces Armades dels EUA, en el que va d'any es van incrementar els atacs talibans a l'est en un 40% enfront dels mateixos mesos del 2007. A l'est i sud-est les milícies talibanes van mantenir la seva presència i iniciativa militar. A més, la violència es va expandir també cap a zones del nord i l'oest, generalment més tranquil·les. Entre les ofensives insurgents van destacar per la seva letalitat l'atemptat contra un projecte indi de construcció d'un pantà a Herat, amb 11 policies afganesos morts; l'atac contra una base militar dels EUA a Kunar (nord-est), amb nou soldats morts; i l'atac contra un comboi de la ISAF prop de Kabul, amb 10 baixes de militars francesos. Els EUA van emprendre la revisió de la seva estratègia de guerra, sense definir encara si hi haurà canvis significatius. Per una altra part, les relacions entre l'Afganistan i el Pakistan es van deteriorar per l'atemptat amb bomba al juliol a l'ambaixada índia a Kabul, que va causar 40 víctimes mortals i del que el Govern afganès va acusar als serveis d'intel·ligència pakistanesos.

Quadre 1.1. El conflicte a Afganistan: impacte en la població civil

Set anys després de l'inici de la invasió nord-americana a l'Afganistan, el conflicte armat, lluny d'avançar cap a la seva resolució per la força o per la via política, es va deteriorar sense perspectives de sortida. En els últims tres anys, la intensitat i freqüència dels enfrontaments s'ha incrementat de forma significativa. De fet, en resposta a l'augment de l'activitat insurgent, només entre juny i juliol de 2008, EUA va llançar les mateixes tones de bombes que al llarg de tot 2006.¹² I les seves tropes van sofrir un increment continuat de baixes mortals (12 l'any 2001, 49 el 2002, 48 el 2003, 52 el 2004, 99 el 2005, 98 el 2006, 117 el 2007 i 109 els vuit primers mesos de 2008).¹³ Encara sense recomptes similars de les baixes talibanes, la intensificació de les campanyes d'insurrecció i contrainsurgència pot dur a pensar igualment en una corba ascendent de baixes rebels. En qualsevol cas, en el conflicte afganès la gran perdedora està resultant ser, com en tants altres conflictes, la població civil.

Si les baixes de civils funcionen com un indicador de l'evolució i naturalesa dels conflictes armats, el cas de l'Afganistan apunta a una deriva de la guerra cap a l'extensió de la violència, la perpetuació de la impunitat de les parts combatents, i en definitiva el fracàs de l'esgrimida bandera humanitària de l'OTAN i de la pacificadora coalició nord-americana. Mancant informació sistematitzada sobre morts de civils relacionades amb el conflicte durant el període 2001-2005 i igualment amb problemes, si bé menors, per a anys posteriors¹⁴, alguns balanços des de 2006 apunten a un marcat increment de baixes civils a partir de 2007, amb percentatges alarmants. Així, l'ONG Human Rights Watch (HRW) estima en 929 els civils

¹² Human Rights Watch, *Troops in Contact. Airstrikes and Civilian Deaths in Afghanistan*, 2008, pp.5, a <<http://hrw.org/reports/2008/afghanistan0908/>>

¹³ Campbell, J. H.; Shapiro, J., *Tracking Variables of Reconstruction & Security in Post-9/11 Afghanistan*. Brookings Institution, 9 de setembre de 2008., pp.5, a <<http://www.brookings.edu/afghanistanindex>>

¹⁴ Szabo, E., *In-attention to Detail: Civilian Casualties in Afghanistan*, Straus Military Reform Project, Center for Defense Information, 7 de juliol de 2007, a <<http://www.cdi.org/program/issue/document.cfm?DocumentID=4015&IssueID=168&StartRow=11&ListRows=10&appendURL=&Orderby=DateLastUpdated&ProgramID=37&issueID=168>>

morts el 2006 i en 1.633 les baixes el 2007, el que suposaria un augment del 75,7%.¹⁵ Aquesta organització havia apuntat ja en el seu informe anual de gener de 2007 que les baixes de 2006 haurien suposat almenys el doble de les de 2005 i que en qualsevol cas serien superiors a les de qualsevol any del període 2001-2005. Al començament de juny del 2007, el Comitè Internacional de la Creu Roja ofería un balanç de 670 morts en el que anava d'any.¹⁶ La UNAMA, per la seva banda, va estimar en 1.445 les baixes civils en els vuit primers mesos de 2008, en comparació de les 1.040 en el mateix període de 2007.¹⁷ En tot cas, la falta de sistematització en la recollida de dades contribueix a relegar a un segon pla la dimensió i cost humà d'un conflicte que entra ja en el seu novè any.¹⁸

La majoria de les víctimes civils han estat ocasionades per les milícies talibanes i altres grups insurgents.¹⁹ A més, el nombre de baixes civils a les mans de la insurrecció talibana gairebé es va doblar en els primers vuit mesos de 2008 pel que fa al mateix període de 2007²⁰, encara que també va augmentar el percentatge de morts atribuït a les forces afganeses i estrangeres (25% l'any 2006, 27% el 2007 i 37% en el que va de 2008).²¹ Segons assenyala HRW, les ofensives insurgents a les quals fa front la població civil inclouen tres tipus d'atacs il·legals des de la perspectiva de les lleis de la guerra: a) atacs dirigits específicament contra determinats grups de civils, incloent grups de població com doctors, estudiants, clergues, treballadors humanitaris, funcionaris i professors;²² b) atacs indiscriminats, en els quals tant pel tipus d'armament com pel mètode usat les milícies no diferencien entre combatents i civils. De fet, la insurrecció afganesa ha tendit a dur a terme atemptats en zones poblades així com a fer esclatar artefactes en carreteres d'ús generalitzat; i c) atacs desproporcionats, en els quals atacs dirigits contra objectius militars preveuen danys civils excessius en relació amb la victòria militar prevista.²³

Per una altra part, també les forces governamentals afganeses i internacionals, principalment nord-americanes, són responsables de l'elevat i creixent cost humà de la guerra a l'Afganistan. Especialment costosos en termes humans estan resultant els bombardejos aeris no planificats de l'Operació Llibertat Duradora (OEF, per les seves sigles en anglès), liderada pels EUA, en suport de tropes terrestres quan aquestes són confrontades de forma no prevista per forces de l'oposició.²⁴ 116 civils van morir el 2006 a conseqüència de 13 bombardejos de la OEF (i de la ISAF –la missió de l'OTAN–, encara que amb un paper menys rellevant per a aquesta), balanç que es va elevar a 321 baixes civils en 2007 com resultat de 22 atacs aeris.²⁵ Al seu torn, en els set primers mesos de 2008, 119 civils havien mort en 12 bombardejos,²⁶ xifra que no comptabilitza l'atac aeri nord-americà del 22 d'agost, que segons la UNAMA va causar 90 víctimes mortals, encara que EUA només en va reconèixer cinc. Malgrat els canvis anunciats per la ISAF al juliol de 2007 per a reduir el dany a civils, pel moment les xifres de víctimes es mantenen molt elevades. A més, són les accions de la OEF més que les de la ISAF les quals han generat més baixes per bombardejos, degut entre altres factors a la seva zona d'operacions, mandat i tipus de forces usades. En qualsevol cas, ambdós actors es recolzen principalment en la força militar aèria per a combatre a les milícies. Per una altra part, convindria parar atenció a les denúncies del periodista alemany i expert en la zona Christoph R. Hörstel, que sosté que EUA està promovent la desestabilització a Afganistan, col·laborant amb la Intel·ligència pakistanesa per a recolzar a les pròpies milícies talibanes amb la finalitat de perllongar la guerra i, amb ella, mantenir una forta presència militar al centre d'Àsia, enfortint-se enfront de Rússia i la Xina i contrarestant i guanyant accés cap a l'Iran.²⁷

¹⁵ HRW defineix les seves estimacions com conservadores; tot i així creua i contrasta dades de Nacions Unides, d'Afgani Independent Human Rights Organization, d'Afghan NGO Security Office, de mitjans de comunicació i altres organitzacions. Human Rights Watch, Op. Cit. pp. 14. Amnistia Internacional, basant-se en informació governamental i periodística, també xifrava en un miler les baixes civils de 2006, segons recull Szabo, I., Op. Cit.

¹⁶ Szabo, E., Op. Cit.

¹⁷ UN News Centre, *UN rights chief urges protection amid sharp rise in Afghan civilian deaths*, 16 de setembre de 2008, a <<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=28064&Cr=Afghan&Cr1=&Kw1=Afghanistan&Kw2=&Kw3=>>

¹⁸ A les dificultats d'abastar tot un territori en guerra s'afegeixen altres factors que compliquen els processos de recompte. En un país en el qual els civils sovint tenen o porten armes i en ocasions s'involucren en els enfrontaments si veuen amenaçats el seus béns, algunes organitzacions adverteixen de les dificultats a posteriori de distingir en ocasions si una víctima mortal era un civil o membre d'un grup insurgent, atès que a més aquests últims no duen uniformes distintius, insígnies o un altre tipus d'elements diferenciables. Human Rights Watch, Op. Cit. pp. 14.

¹⁹ Human Rights Watch, Op. Cit.

²⁰ UN News Centre, Op. Cit.

²¹ Campbell, J. H.; Shapiro, J., Op. Cit., pp.4.

²² Human Rights Watch, *The Human Cost. The consequences of Insurgent Attacks in Afghanistan*, abril de 2007, pp. 2-6.

²³ Human Rights Watch, Op. Cit., pp. 6

²⁴ Human Rights Watch, Op. Cit.

²⁵ Human Rights Watch, Op. Cit., pp. 6

²⁶ Human Rights Watch, *Troops in Contact. Airstrikes and Civilian Deaths in Afghanistan*, 2008, pp. 2-3, a <<http://hrw.org/reports/2008/afghanistan0908>>.

²⁷ Sans Mora, G. "La CIA apoya a los talibanes" a *Público*, 23 de setembre de 2008, pp.13. El llibre de Christoph R. Hörstel al que fa referència Sans Mora és *Brandherd Pakistan (El hervidero de Pakistán)*, Kai Homilius Verlag, 2008.

A les víctimes mortals causades per ambdues parts en conflicte s'afegeix l'impacte en termes de ferits, desplaçament forçat de població, impacte psicosocial, destrucció de béns, etcètera. En un context d'increment de les accions d'insurrecció i contrainsurgència per les forces bel·ligerants i de corba ascendent de mortalitat civil es fa necessari situar en primer pla el cost humà d'aquesta guerra i qüestionar la seva direcció actual.

Índia (Assam)	<i>Inici del conflicte:</i>	1983
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat	Intern internacionalitzat
<i>Actors principals:</i>	Govern, ULFA, DHD	
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i> =
<i>Síntesi:</i>	El grup armat d'oposició ULFA sorgeix el 1979 amb l'objectiu d'alliberar l'estat d'Assam de la colonització índia i establir un Estat sobirà. És en les transformacions demogràfiques que ha patit l'estat després de la partició del subcontinent indi, amb l'arribada de dos milions de persones procedents de Bangladesh, que rau l'origen de la reclamació de la població d'origen ètnic assamès d'un reconeixement dels seus drets culturals i civils i de la creació d'un Estat independent. Durant les dècades de 1980 i 1990 es produeixen diverses escalades de la violència, així com intents de negociació que fracassen. L'any 2005 s'inicia un procés de pau que té com a conseqüència una reducció en la violència, procés que s'interromprà l'any 2006 i donarà lloc a una nova escalada del conflicte.	

Dues companyies del batalló 28° de l'ULFA, la facció més forta del grup, van declarar un alto el foc unilateral a la fi de juny i van sol·licitar iniciar negociacions sense condicions amb el Govern, que al seu torn va anunciar la suspensió de les operacions contra aquestes unitats, mostrant-se també favorable a l'inici de converses.²⁸ El governador de l'estat, Shiv Charan Matur, va instar a la resta de l'ULFA i a altres grups armats a posar fi a la violència seguint l'exemple de les dues companyies. En paral·lel, el **Ministeri d'Interior va donar el vist i plau a la intensificació de les operacions contra la resta d'unitats de l'ULFA.** La celebració majoritàriament pacífica, a diferència d'altres anys, dels actes entorn del Dia de la Independència va ser atribuïda per la policia a la reducció de l'àrea d'operacions de l'ULFA després de l'alto el foc dels dos batallons. A finals d'agost les forces de seguretat índies van afirmar que altres dues companyies del grup anunciarien pròximament alts el foc. Per una altra part, dos líders del grup van morir a l'agost: Hunti Panikai per un tiroteig amb les Forces Armades en el districte de Sibsagar; i Dharmen Hajong, qui havia estat detingut recentment i que, segons la policia, es va suïcidar a la presó. Mentre, es van registrar alguns enfrontaments entre població bodo i bengalí musulmana als districtes Udalguri, Darrang i Sonitpur.

Índia (Jammu i el Caixmir)	<i>Inici del conflicte:</i>	1989
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat	Intern internacionalitzat
<i>Actors principals:</i>	govern, JKLF, Lashkar-e-Tayyeba, Hizb-ul-Mujahideen	
<i>Intensitat:</i>	1	<i>Evolució trimestral:</i> =
<i>Síntesi:</i>	El conflicte armat a l'estat indi de Jammu i Caixmir té l'origen en la disputa per la regió de Caixmir que des de la independència i la partició de l'Índia i el Pakistan ha oposat ambdós Estats. En tres ocasions (1947-1948, 1965 i 1971) els dos països s'han enfrontat, reclamant la sobirania sobre aquesta regió, dividida entre l'Índia, el Pakistan i la Xina. El conflicte armat entre Índia i el Pakistan l'any 1947 dona lloc a l'actual divisió i creació d'una frontera <i>de facto</i> entre ambdós països. Des de 1989, el conflicte armat es trasllada a l'interior de l'estat de Jammu i el Caixmir, on una multitud de grups insurgents, favorables a la independència total de l'estat o a l'adhesió incondicional al Pakistan, s'enfronten a les forces de seguretat índies. Des de l'inici del procés de pau entre l'Índia i el Pakistan el 2004, la violència ha experimentat una reducció considerable, encara que els grups armats es mantenen actius.	

²⁸ Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

Més de 30 persones van morir i al voltant de 600 van resultar ferides durant les protestes iniciades a la fi de juny després de la decisió del govern de l'estat de Jammu i Caixmir d'assignar unes terres per a la peregrinació de la comunitat hindú. **Aquestes protestes, que es van perllongar fins al mes de setembre i han estat considerades les més virulentes dels últims 20 anys, van incloure enfrontaments comunitaris, aturs continuats o el bloqueig d'una de les principals carreteres, que va provocar el desabastiment de la regió. Davant aquesta situació, a mitjans d'agost unes 100.000 persones de confessió musulmana de l'Índia i el Pakistan van marxar cap a la frontera de facto que divideix la regió del Caixmir.** Durant aquestes mobilitzacions, cinc persones van morir per trets de la policia, entre elles el líder de l'All Party Hurriyat Conference, que agrupa a les principals organitzacions independentistes del Caixmir. Aquesta mort, així com la detenció d'altres destacats líders independentistes i la imposició del toc de queda, van provocar la radicalització de les protestes. Al mes de setembre, dues persones van morir i més de 80 van resultar ferides durant les manifestacions a Srinagar liderades pel Jammu-Kashmir Coordination Committee, una organització secessionista recentment creada que agrupa a organitzacions armades i altres col·lectius. Per una altra part, més de 20 persones van morir i d'altres van resultar ferides en distints enfrontaments entre les Forces Armades i grups armats a les proximitats de la Línia de Control.

Índia (Manipur)		<i>Inici del conflicte:</i>	1982
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat	Intern	
<i>Actors principals:</i>	govern, PLA, UNLF, PREPAK, KNF, KNA		
<i>Intensitat:</i>	1	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
<i>Síntesi:</i>	El conflicte armat que enfronta el govern amb els diferents grups armats que operen a l'estat i alguns d'aquests entre si té l'origen en les demandes d'independència d'alguns d'aquests grups, així com en les tensions existents entre els diferents grups ètnics que conviuen a l'estat. Durant les dècades de 1960 i 1970 sorgeixen diversos grups armats, alguns d'inspiració comunista i d'altres d'adscripció ètnica, que romandran actius al llarg de les dècades posteriors. D'altra banda, el context regional (ja que es tracta d'un estat fronterer amb Nagaland, Assam i Myanmar) també marcarà el desenvolupament de la conflictivitat a Manipur, i seran constants les tensions entre grups ètnics manipuris amb població naga. L'empobriment econòmic de l'estat i l'aïllament respecte a la resta del país han contribuït decisivament a consolidar un sentiment de greuge entre la població de Manipur.		

Les forces de seguretat van matar a desenes de membres dels diversos grups insurgents que operen a l'estat i en van detenir a d'altres en el curs d'operacions antiterroristes. **Van continuar les extorsions dels grups armats contra civils, amb represàlies violentes contra els seus detractors, incloent el tancament forçat d'un col·legi al districte de Thoubal.** Alguns sectors de la població civil van dur a terme protestes per a denunciar les extorsions. Per una altra part, el **Govern va anunciar l'enduriment de mesures de seguretat per a evitar el segrest de menors**, després de conèixer-se que el grup PREPAK hi havia reclutat a 15 nens entre juny i juliol. Mentre, la coalició de 11 grups coneguda com la Kuki National Organisation va signar un acord de pau amb el Govern de l'estat i l'Executiu central. Els districtes d'Imphal East, Imphal West, Bishnupur, Thoubal i Senapati van ser algunes de les zones més afectades. Un informe elaborat pel diari local Hueiyen Lanpao va xifrar en 1.325 el nombre de civils morts pel conflicte des de l'any 1998 fins a setembre de 2008, període en el qual també haurien mort 1.288 insurgents i 510 membres de les forces de seguretat. Un altre diari indi, The Assam Tribune, estimava en 270 les persones mortes pel conflicte en el que va d'any.

Índia (CPI-M)		<i>Inici del conflicte:</i>	1967
<i>Tipologia:</i>	Sistema	Intern	

<i>Actors principals:</i>	Govern, CPI-M (naxalites)		
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Síntesi:</i>	El conflicte armat que enfronta el govern indi amb el grup armat maoista CPI-M (conegut com naxalita, en honor de la ciutat on es va iniciar aquest moviment) afecta set estats de l'Índia. El CPI-M sorgeix a Bengala Occidental al final de la dècada de 1960, amb reclamacions relatives a l'eradicació del sistema de propietat de la terra i amb fortes crítiques al sistema de democràcia parlamentària, considerat un llegat colonial. Des de llavors, l'activitat armada ha estat constant i acompanyada de l'establiment de sistemes paral·lels de govern en les zones sota el seu control, fonamentalment rurals. Les operacions militars contra aquest grup, considerat terrorista pel govern indi, han estat constants. L'any 2004 es va iniciar un procés de negociació que va fracassar.		

Membres del CPI-M van atacar a la fi de juny una embarcació patrullera que transportava a 60 militars a l'estat d'Orissa, dels quals 40 van quedar en parador desconegut. Un portaveu dels naxalites va advertir que incrementarien les seves accions contra les forces de seguretat si les autoritats prenen represàlies. Amb anterioritat, una explosió atribuïda per la policia als maoistes va causar la mort de 24 agents també a Orissa. El CPI-M va organitzar diverses accions de sabotatge i una convocatòria de vaga general, parcialment seguida en set districtes de Jharkhand. Van continuar les hostilitats en diversos estats del país, principalment Andhra Pradesh, Bihar i Jharkhand, i es van registrar algunes execucions de civils acusats de ser informadors de les forces de seguretat, així com alguns segrests i saquejos. Un informe del Ministeri d'Interior indi va assenyalar que les accions naxalites abastaven a 22 estats i descrivia que la seva presència organitzativa era de 39 grups en 15 estats, amb 20.000 membres clandestins i 50.000 regulars. Segons el document, per a 2009 les forces maoistes pretenen exercir control sobre el 35% del territori de l'Índia i els seus principals fronts d'expansió són Gujarat, Delhi, Punjab i Uttarakhand. Per una altra part, la policia va acusar al CPI-M d'estar darrere de l'assassinat d'un líder religiós hindú a Orissa, mort que va desencadenar actes de violència comunitària entre població hindú i cristiana.

Pakistan (nord-oest)	<i>Inici del conflicte:</i>	2001
<i>Tipologia:</i>	Sistema Intern internacionalitzat	
<i>Actors principals:</i>	Govern, milícies talibanes, milícies tribals	
<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i> ↑
<i>Síntesi:</i>	El conflicte armat a la zona nord-oest sorgeix com a conseqüència del conflicte armat a l'Afganistan després dels bombardeigs nord-americans el 2001. La zona comprèn les Àrees Tribals Administrades Federalment (FATA) - que havien romàs inaccessibles al govern pakistanès fins l'any 2002, quan s'inicien les primeres operacions militars a la zona- i la província de la Frontera Noroccidental. Després de la caiguda del règim talibà a l'Afganistan al final de l'any 2001, integrants de les milícies talibanes, amb suposades connexions amb al-Qaida, es refugien en aquesta zona i donen lloc a operacions militars a gran escala de les forces armades pakistaneses (prop de 50.000 soldats hi han estat desplegats), amb suport dels EUA. La població local, majoritàriament d'ètnia paixtu, ha estat acusada d'oferir suport als combatents procedents de l'Afganistan. Des de les primeres operacions l'any 2002, la violència no ha fet sinó augmentar.	

La suspensió de les converses de pau pel grup armat Tehrik-i-Taliban (TTP) a la fi de juliol²⁹ i l'autorització governamental de noves operacions contrainsurgents en les FATA i en la NWFP van incrementar la violència en el nord-oest, amb centenars de morts. **Una operació aèria i terrestre de les Forces Armades en l'agència de Bajaur** (en les FATA), iniciada a l'agost, va causar almenys 800 baixes insurgents, segons el balanç oficial, i va forçar el desplaçament d'unes 250.000 persones. La zona, la segona amb més presència de la insurrecció talibana després de Waziristán, va romandre fora del control de les forces de seguretat. Per una altra part, es va incrementar la

²⁹ Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

tensió entorn del paper dels EUA. Al seu torn, diversos atacs amb míssils nord-americans sense autorització pakistanesa contra milícies talibanes van causar almenys 20 morts, incloent civils. Posteriorment, alguns mitjans de comunicació van informar de trets de les Forces Armades pakistaneses contra helicòpters dels EUA que pretenien entrar en el país des d'Afganistan. No obstant, el Pakistan i els EUA van negar l'incident. Les agències de Khyber i Kurram (en les FATA) i el districte de Swat (NWFP) van ser unes altres zones afectades pel conflicte. Al seu torn, la violència entre les tribus Turi i Bangash en l'agència de Kurram (FATA) va causar la mort de més de 400 persones. Mentre, un atemptat suïcida en Islamabad va matar a 15 policies i va ferir a 40 persones, en el primer aniversari del desallotjament de la mesquita de Lal Masjid. El TTP va reivindicar un atac suïcida contra un hospital en Dera Ismail Khan (NWFP), amb 32 morts, mentre el ministre d'Interior va apuntar a aquest grup com possible autor de l'atemptat contra un dels principals hotels d'Islamabad al setembre, amb 53 morts i 250 ferits.³⁰

Sri Lanka (nord-est)		<i>Inici del conflicte:</i>	1983
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat	Intern	
<i>Actors principals:</i>	Govern, LTTE, LTTE (facció coronel Karuna)		
<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
<i>Síntesi:</i>	L'any 1983, el grup armat d'oposició independentista tàmil LTTE inicia el conflicte armat que ha assolat Sri Lanka durant les últimes tres dècades. El procés de marginació creixent de la població tàmil per part del govern, integrat fonamentalment per les elits singaleses després de la descolonització de l'illa el 1948, duu el grup armat a reclamar la creació d'un Estat tàmil independent per la via armada. Des de 1983, cadascuna de les tres fases en les quals s'ha desenvolupat el conflicte ha finalitzat amb un procés de pau fallit. L'any 2002 s'inicien novament negociacions de pau amb la mediació noruega, després de la signatura d'un acord d'alto el foc, el fracàs de les quals va dur a la represa amb gran virulència del conflicte armat el 2006.		

En el marc de l'ofensiva del Govern per debilitar al LTTE en els seus principals bastions, es van registrar nombrosos enfrontaments d'alta intensitat en les regions septentrionals i orientals del país, que van incloure combats navals i aeris. **El Govern va declarar que més de 6.000 combatents del LTTE i més de 600 soldats haurien mort des del mes de gener, i que hi hauria unes 160.000 persones desplaçades en les àrees controlades pel LTTE**, encara que les xifres de mortalitat i desplaçament ofertes per ambdues parts no poden ser confirmades per fonts independents per les restriccions d'accés a les zones de combats. A més, personal de Nacions Unides i altres organitzacions humanitàries hauria començat a retirar-se de les dites zones després que Colombo hagués prohibit la presència de treballadors humanitaris estrangers. A la fi d'agost, coincidint amb la celebració a Colombo d'una cimera de l'Associació d'Àsia Meridional per a la Cooperació Regional (SAARC), el LTTE va declarar una treva unilateral de deu dies, encara que descartant per endavant la represa de les converses de pau. No obstant això, aquesta treva va ser resposta pel Govern amb una intensificació de les accions militars en regions amb forta presència del LTTE, com Trincomalee i Kilinochchi, en plena consonància amb la determinació publicitada sovint pel president, Mahinda Rajapaksa, de derrotar al LTTE en un futur proper.

³⁰ Vegeu el capítol 2 (Tensions).

Quadre 1.2. La reducció de la violència armada: el "novè" Objectiu de Desenvolupament del Mil·lenni

El 12 de setembre, representants de 85 països es van reunir en Ginebra per a reafirmar el seu compromís amb la Declaració de Ginebra sobre Violència Armada i Desenvolupament, aprovada en 2006 per una quarantena de països i signada fins a la data per 94 països. Dita declaració reconeix que els costos de la violència armada són un dels principals obstacles per a assolir els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni i que el subdesenvolupament i la inequitat poden ser una de les principals causes de l'esclat de violència armada, fet pel qual comprometen als Estats signants a haver assolit una disminució substancial i quantificable en els nivells de violència armada cap a 2015. Des de l'adopció de la Declaració en 2006, es van organitzar tres conferències regionals sobre el vincle entre violència armada i desenvolupament a Guatemala (abril 2007), Kenya (octubre 2007) i Tailàndia (maig 2008), de les quals van sorgir marcs d'acció concrets per a cadascuna de les regions. A més, un grup de 13 països (Suïssa, que exercia tasques de coordinació, el Brasil, Guatemala, Finlàndia, Indonèsia, Kenya, el Marroc, Països Baixos, Noruega, les Filipines, Espanya, Tailàndia i el Regne Unit) va redactar un Marc d'Implementació de la Declaració de Ginebra que té per objectiu millorar els mecanismes de quantificació dels impactes de la violència armada i incrementar la consciència sobre els mateixos entre governs, organitzacions internacionals i societat civil. En aquest sentit, es va redactar un esborrany de Resolució sobre la "Promoció del desenvolupament a través de la prevenció i reducció de la violència" perquè sigui aprovada per l'Assemblea General de Nacions Unides i es va crear un grup de treball internacional sobre la correlació entre violència armada i desenvolupament. Per una altra part, van ser seleccionats alguns països (Guatemala, Burundi, Jamaica, Kenya i Papua Nova Guinea) per a concretar i fer visibles les mesures i programes concrets del Marc d'Implementació.

La conferència de revisió de la Declaració de Ginebra, que va ser afavorida pel Govern suís i el PNUD, va adoptar un document final en el qual es reconeix que la responsabilitat principal en l'eradicació de la violència armada correspon als Estats, mitjançant la resolució pacífica de conflictes, la protecció dels drets humans i la promoció d'un desenvolupament sostenible i una cultura de pau. Els països signants del document final també es comprometen amb la implementació del Programa d'Acció de les Nacions Unides per a prevenir, combatre i eliminar el tràfic il·lícit d'armes petites i lleugeres en tots els seus aspectes i exhorten a Estats i organitzacions internacionals i regionals a prestar l'ajuda tècnica i financera necessària per a implementar els continguts de la Declaració de Ginebra i a teixir aliances per a dissenyar respostes globals i conjuntes a la violència.

Coincidint amb la celebració de la conferència de revisió, el Secretariat de la Declaració de Ginebra va publicar l'informe *Global Burden of Armed Violence*,³¹ que quantifica el cost humà i econòmic de la violència armada des d'una perspectiva global i prenent en consideració els distints tipus i les diferents fases de la violència. Entre altres qüestions, l'informe assenyala que cada any unes 740.000 persones moren de forma directa o indirecta a causa dels conflictes armats o la criminalitat. D'aquestes morts, 52.000 són atribuïbles a morts directes en conflictes armats, que provoquen també la mort d'un 200.000 persones cada any per causes indirectes (principalment malalties). L'estudi revela que unes 490.000 moren cada any per causes violentes en contextos que no sofreixen conflicte armat. Els països amb una major proporció de morts violentes són Colòmbia, El Salvador, Guatemala, Jamaica, Sudàfrica i Veneçuela. Per regions, Àfrica del Sud, Centreamèrica i Amèrica Llatina són les zones més afectades per la violència, superant totes elles els 25 homicidis per cada 100.000 habitants. Segons l'Organització Panamericana de la Salut, quan una ràtio de mortalitat supera els 10 homicidis cada 100.000 habitants la situació és epidèmica i d'enorme gravetat. Quant a l'impacte econòmic de la violència, l'informe assenyala que les pèrdues globals per productivitat en contextos que no sofreixen conflicte armat oscil·len entre 95.000 i 163.000 milions de dòlars, mentre que l'impacte de la guerra pot provocar reduccions del PIB anuals superiors al 2%.

b) Sud-est asiàtic i Oceania

Filipines (NPA)		<i>Inici del conflicte:</i>	1969
<i>Tipologia:</i>	Sistema	Intern	

³¹ Geneva Declaration; *Global Burden of Armed Violence*, Setembre 2008, a <<http://www.genevadeclaration.org/pdfs/Global-Burden-of-Armed-Violence.pdf>>.

<i>Actors principals:</i>	Govern, NPA		
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Síntesi:</i>	L'NPA, braç armat del Partit Comunista de les Filipines, inicia la lluita armada el 1969 i assoleix el seu zenit al llarg dels anys vuitanta, sota la dictadura de Ferdinand Marcos. Malgrat que les purgues internes, la democratització del país i les ofertes d'amnistia van afeblir el suport i la legitimitat de l'NPA al principi dels anys noranta, actualment s'estima que té uns 7.000 membres i està operatiu a la major part de les províncies del país. Després dels atemptats de l'11 de setembre de 2001, la seva inclusió a les llistes d'organitzacions terroristes dels EUA i la UE va erosionar enormement la confiança entre les parts i en bona mesura va provocar la interrupció de les converses de pau amb el govern de Gloria M. Arroyo. L'NPA, el principal objectiu del qual és l'accés al poder i la transformació del sistema polític i el model socioeconòmic, forma part del National Democratic Front (NDF), referent polític de l'NPA que agrupa diverses organitzacions d'inspiració comunista.		

El NPA va declarar haver incrementat notablement les seves ofensives militars i va assegurar estar derrotant als cossos de seguretat de l'Estat en diverses regions del país com Mindanao del Sud, Visayas Oriental i Occidental, Bicol o Ilocos-Cordillera. Per la seva banda, el Govern va reconèixer que el NPA hauria incrementat els seus atacs contra empreses extractores de minerals, instal·lacions de telecomunicacions o explotacions agrícoles i que a més estaria intentant reforçar la seva presència en Manila i la seva àrea metropolitana, com ja fes als anys vuitanta. En el mes d'agost, el cap de les Forces Armades, Yano, va reconèixer que en l'últim trimestre no havia estat desmantellat cap front del NPA i que solament uns 90 combatents havien estat neutralitzats, un nombre notablement inferior al de trimestres anteriors. No obstant això, Yano va sostenir que el NPA no havia aconseguit victòries tàctiques importants i va declarar que en 2010 les Forces Armades hauran derrotat al NPA, compromís publicitat en diverses ocasions per la pròpia presidenta, Glòria Macapagal Arroyo. A mitjans setembre, el Govern va acusar al NPA d'haver orquestrat una aliança tàctica amb faccions dissidents del MILF i d'aprofitar els nombrosos atacs que dites faccions van dur a terme en diverses regions de Mindanao després de conèixer-se que finalment no s'anava a signar l'acord sobre territoris ancestrals del poble moro.

Filipines (Mindanao-MILF)		<i>Inici del conflicte:</i>	1978
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat	Intern	
<i>Actors principals:</i>	Govern, MILF		
<i>Intensitat:</i>	1	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
<i>Síntesi:</i>	El conflicte armat a Mindanao es remunta a la fi dels anys seixanta, data en la qual Nur Misuari va fundar l'MNLF per exigir a Manila l'autodeterminació del poble Moro, un conjunt de grups etnolingüístics islamitzats i organitzats políticament en sultanats independents des del segle XV. El MILF, per raons estratègiques, ideològiques i de lideratge, es va escindir de l'MNLF al final dels anys setanta i ha prosseguit la lluita armada fins a l'actualitat, mentre que l'MNLF va signar un acord de pau el 1996 en el qual es preveia una certa autonomia per a les àrees de Mindanao de majoria musulmana (Regió Autònoma del Mindanao Musulmà). Actualment s'estima que el MILF disposa d'uns 12.000 efectius, a pesar que l'any 2003 va signar un acord d'alt el foc (supervisat per una missió internacional) i que els últims anys s'han celebrat diverses rondes de negociació amb el govern, facilitades per Malàisia i centrades en els territoris ancestrals del poble Moro.		

Més de 200 persones van morir i altres 500.000 es van veure obligades a desplaçar-se pels enfrontaments entre les Forces Armades i el MILF, els atacs contra comunitats principalment cristianes per part de determinades faccions del MILF i els bombardejos per part de les Forces Armades. L'esclat de la violència, el més intens dels últims anys, es va produir pocs dies després que el Tribunal Suprem suspengués la signatura del Memoràndum d'Enteniment sobre Territoris Ancestrals del poble moro moments abans que fos rubricat a Malàisia. En els dies previs a la signatura de dit acord s'havien registrat nombroses protestes per part de població i autoritats públiques que temien quedar incloses dintre de la denominada Entitat Jurídica Bangsamoro. A

principis de setembre, el Govern va posar fi a les negociacions de pau i va dissoldre el seu panell negociador al·legant falta de cooperació de la cúpula del MILF a l'hora de lliurar els comandants del grup que presumptament estan darrere de l'onada de violència del mes d'agost, Umbra Kato i Bravo. Malgrat el risc que s'iniciï una guerra d'alta intensitat, opció per la qual aposten nombroses veus dintre del MILF, el Govern i alguns partits polítics, el conseller presidencial per al procés de pau va declarar a mitjans setembre que el procés de pau continua i que l'acord sobre territoris ancestrals serà un dels documents de referència si es reprenen les converses.

Quadre 1.3. Alguns factors de crisi en les negociacions de pau a Mindanao

Més enllà de les conseqüències devastadores que ha tingut per a la població civil, la suspensió a l'agost de l'acord sobre territoris ancestrals del poble moro entre el Govern i el MILF i el consegüent col·lapse del procés de pau en el sud de Filipines (Mindanao) exemplifiquen molt bé alguns dels factors que provoquen o acompanyen el fracàs de les converses de pau en altres escenaris.

En primer lloc, la intransigència dels Estats davant propostes que potencialment atemptin contra la integritat territorial i la sobirania nacional única. En el cas de Mindanao, un dels principals arguments dels detractors del Memoràndum d'Enteniment sobre Territoris Ancestrals era que aquest, a l'empara de conceptes com la sobirania compartida i el dret d'autodeterminació del poble bangsamoro, presumptament encoratjava la creació d'un "Estat dintre d'un Estat" i la secessió *de facto* d'una part significativa de Mindanao. En efecte, per a amplis sectors de la població filipina la proposta de creació d'una Entitat Jurídica Bangsamoro anava molt més allà del reconeixement de la singularitat del poble bangsamoro i de la concessió d'autonomia en virtut d'aquesta història i idiosincràsia diferenciades, semblant a la qual ja existeix amb la Regió Autònoma del Mindanao Musulmà.

En segon lloc, la freqüent existència de faccions dintre dels grups armats que sabotegen un procés de pau (*spoilers*) o desoïen l'estratègia negociadora de la cúpula del seu grup per considerar que aquesta traeix els objectius originals de la seva organització. En el sud de Filipines, bona part de la violència que va seguir al fracàs de la signatura de l'acord ha estat protagonitzada per comandants dissidents que advoquen per la independència de Mindanao o per la confrontació militar amb Manila. En aquest sentit, cap recordar que el MILF s'escindí del MNLF a la fi dels anys setanta precisament perquè aquest últim havia renunciat a la independència a favor de l'autonomia per a Mindanao.

En tercer lloc, la importància política i simbòlica i la visibilitat mediàtica de les minories que s'oposen a l'acord, especialment quan aquest té a veure amb demandes d'autodeterminació. En Mindanao, comunitats cristianes i lumad (indígenes no musulmans) s'havien manifestat clarament en contra de quedar incloses sota la jurisdicció de l'Entitat Jurídica Bangsamoro, al·legant que això atemptaria contra la identitat cultural de dites comunitats i recordant que en consultes populars anteriors ja s'havien pronunciat en contra. La idea que comunitats cristianes poguessin convertir-se en minories subjectes a marginació i discriminació en una entitat política pseudoindependent dominada per grups armats que durant quatre dècades han estat lluitant contra l'Estat, va generar enormes complicitats cap a les protestes dels col·lectius que s'oposaven a la signatura de l'acord per part d'un segment considerable del conjunt del país. De fet, van ser precisament les autoritats públiques d'algunes de les regions de majoria cristiana les quals, amb les seves mobilitzacions socials i recursos davant la justícia filipina, van aconseguir avortar la signatura de l'acord.

En quart lloc, la irrellevància relativa dels panells negociadors governamentals respecte d'altres sectors del Govern a la presa de decisions transcendents per a l'Estat. Pocs dies després que el Tribunal Suprem anunciés la suspensió cautelar de la signatura de l'acord, el Govern de Glòria Macapagal Arroyo va dissoldre el panell negociador després d'insinuar que la decisió de signar l'acord havia estat ingènua i precipitada. Diversos analistes consideren que els sectors més intransigents de l'Executiu i aquells més vinculats a les labors de seguretat i contrainsurgència, encoratjats per la pressió de diversos partits polítics i poders fàctics, haurien bloquejat l'avanç del procés de pau. En aquest sentit, cap posar de relleu un altre factor observable a Filipines i en altres contextos: la instrumentalització política d'un procés de pau per part del Govern, que en el fons significa administrar els avanços, reculades i col·lapses d'un procés de negociació en funció de dinàmiques polítiques més àmplies i alienes a la negociació. En el cas de Filipines, la crisi política que afecta al país des de fa mesos i els fràgils equilibris en els quals se sustenta el mandat de la presidenta sense dubte condicionen el ritme i abast del procés de pau.

Finalment, a Mindanao, com a tants altres contextos, s'observa que els moments d'*impasse* polític en les negociacions vénen seguits per espirals de violència. A més, en moltes ocasions el repunt de la violència va associat a estratègies de polarització del teixit social i de translació del conflicte a la societat, amb el

consegüent risc que es registrin enfrontaments comunitaris. En Mindanao, tant el MILF com determinats partits polítics han tractat d'encoratjar i capitalitzar mobilitzacions socials a favor i en contra de l'acord sobre els territoris ancestrals, respectivament. A més, organitzacions de drets humans han advertit sobre el perill d'armar a milícies i població civil, tant cristiana com musulmana, recordant la situació de violència comunitària entre ambdues comunitats que ja es va viure als anys setanta.

Filipines (Mindanao-Abu Sayyaf)		<i>Inici del conflicte:</i>	1991
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat, Sistema	Intern internacionalitzat	
<i>Actors principals:</i>	Govern, Abu Sayyaf		
<i>Intensitat:</i>	1	<i>Evolució trimestral:</i>	↓
<i>Síntesi:</i>	El grup Abu Sayyaf lluita des del principi dels anys noranta per establir un estat islàmic independent a l'arxipèlag de Sulu i les regions occidentals de Mindanao (sud). Si bé inicialment va reclutar membres desafectes d'altres grups armats com el MILF o l'MNLF, posteriorment es va anar allunyant ideològicament d'ambdues organitzacions i va incórrer de forma cada vegada més sistemàtica en la pràctica del segrest, l'extorsió, les decapitacions i els atemptats amb bomba, cosa que li va valer la seva inclusió en les llistes d'organitzacions terroristes dels EUA i la UE. El govern filipí també l'acusa de mantenir vincles amb organitzacions considerades terroristes com al-Qaida o Jemaah Islamiyah. Segons el govern, la seva estratègia contrainsurgent, que gaudeix del suport militar dels EUA, hauria provocat la mort, en 1998 i 2006, dels líders d'Abu Sayyaf (els germans Janjalani), així com una notable disminució de la seva capacitat militar.		

L'activitat militar d'Abu Sayyaf es va reduir notablement durant el trimestre, encara que van seguir registrant-se enfrontaments esporàdics amb les Forces Armades, especialment a la província de Sulu. El cap de les Forces Armades, Alexander Yano, va declarar que l'ofensiva militar iniciada contra el grup en 2006, denominada Oplan Ultimatum, ha minvat sensiblement la capacitat militar del grup i les seves fonts externes de finançament i suport logístic. Per això, Abu Sayyaf hauria intensificat en els últims mesos les seves activitats d'extorsió i segrest, el que al seu torn hauria incrementat el seu aïllament ideològic i el creixent rebuig entre la població de Mindanao. A mitjans setembre, Abu Sayyaf va fer una emboscada i va segrestar a cinc treballadors de dos ONG, alliberant a tres d'ells pocs dies després. Yano va declarar que l'absència d'atemptats significatius en centres urbans denota la debilitat logística del grup. El Govern estima que actualment el grup compta amb uns 300 membres (fa poc més d'un lustre tenia al voltant de 1.000) i que té seriosos problemes de lideratge. En aquest sentit, a principis d'agost va ser capturat en Zamboanga (sud) Ahmad Edris, un dels líders del grup més buscats i que presumptament havia participat en nombrosos segrests. A mitjans agost va ser també detingut a la ciutat d'Isabela un dels membres més propers tant a l'antic líder del grup, Khadafi Janjalani, com a l'actual, Isnilon Hapilon.

Quadre 1.4. La participació de les missions multilaterals en els conflictes armats

En el debat sobre si les missions multilaterals de manteniment de la pau són cada vegada més un actor directament implicat en els conflictes armats, cal considerar dues tendències en matèria de manteniment de la pau i la seguretat internacional que s'observen molt clarament en les dues últimes dècades: el notable increment del nombre de missions de manteniment de la pau i la creixent utilització del Capítol VII de la Carta de Nacions Unides.

Quant al primer aspecte, cal assenyalar que el nombre de missions de manteniment de la pau de Nacions Unides entre 1948 i 1989 va ser de 18, mentre que després de la fi de la Guerra Freda el desplegament de missions es va multiplicar per cinc (en el període 1989-2008, 45 missions van ser desplegades, gairebé la meitat de les quals segueixen actives). Els factors que expliquen aquest increment tenen a veure amb el moment històric (la implosió d'Iugoslàvia i la URSS a principis dels noranta provoca el desplegament de 19 missions entre 1991 i 1995), però també amb la capacitat (desbloqueig del Consell de Seguretat) i la voluntat de Nacions Unides d'assumir un major protagonisme en l'escena internacional.

Quant a la creixent utilització del capítol VII –que atorga al Consell de Seguretat la potestat de determinar l'existència d'una amenaça o un agressió (article 39) i de posar en pràctica accions coercitives no armades (article 41) i armades (article 42)–, el Consell de Seguretat ho va invocar en vuit ocasions entre 1948 i 1989, mentre que entre 1989 i 2002 ho va fer en 237 ocasions. La ràtio d'apel·lacions al capítol VII a l'any després del final de la Guerra Freda (16) és exactament 100 vegades superior a la de la Guerra Freda (0,16).

La percepció que una missió multilateral sigui part contendent o força d'ocupació en un determinat conflicte depèn de molts factors, alguns dels quals estan íntimament vinculats al propi acompliment de la missió (parcialitat o desproporcionalitat en les seves accions, acusacions d'abusos i violacions dels drets humans, etc.). És indubtable, no obstant això, que el fet que cada vegada hi hagi més missions multilaterals desplegades en contextos de conflicte armat, i que aquestes siguin més robustes i amb major capacitat per a dur a terme accions coercitives, fa molt més probable la seva participació en les hostilitats armades. A manera d'exemple, en la següent taula pot observar-se el nombre de baixes sofertes per algunes de les missions multilaterals que intervenen en contextos de conflictitat. Encara que és difícil conèixer el nombre de víctimes provocat per les accions de dites missions, aquestes havien sofert 5.444 baixes acumulades fins a principis de 2008, segons el centre d'investigació Sipri.

Missions en contextos de conflicte armat (2007)		Altres casos	
Missió	Morts	Missió	Morts
MNF-I (Iraq, 2003)	3.906	UNIFIL (Líban, 1978)	268
ISAF (Afganistan, 2001)	293	KFOR (Kosovo, 1999)	127
MONUC (RD. Congo, 1999)	117	UNMIL (Libèria, 2003)	101
AMIS (Sudan, 2004)	60	UNMIK (Kosovo, 1999)	49
UNOCI (Côte d'Ivoire, 2004)	36	MINUSTAH (Haití, 2004)	33
UNMIS (Sudan, 2005)	30	UNMEE (Eritrea-Etiòpia, 2000)	20
Licorne (Côte d'Ivoire, 2003)	24	UNMOGIP (Índia-Pakistan, 1949)	11
UNAMA (Afganistan, 2002)	10	OMIK (Kosovo, 1999)	9
CEMAC (R. Centreafricana, 2003)	8	UNIOSIL (Sierra Leone, 2006)	4
UNAMI (Iraq, 2003)	7	RAMSI (Illes Salomó, 2003)	3
AMISOM (Somàlia, 2007)	5	ISF (Timor-Leste, 2006)	1

Font: Sipri, Multilateral Peace Operations Database, 2008

Myanmar	<i>Inici del conflicte:</i>	1948
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat	Intern
<i>Actors principals:</i>	Govern, grups armats ètnics (KNU, SSA-S, KNPP, UWSA, CNF, ALP, DKBA, KNLA, KNU/KNPLAC, SSNPLO)	
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i> =
<i>Síntesi:</i>	Des de 1948, desenes de grups armats insurgents d'origen ètnic s'han enfrontat al govern de Myanmar reclamant un reconeixement de les seves particularitats ètniques i culturals i demandant reformes en l'estructuració territorial de l'Estat o la independència. Des de l'inici de la dictadura militar el 1962, les forces armades han combatut grups armats als estats ètnics, i s'han combinat les demandes d'autodeterminació de les minories amb les peticions de democratització compartides amb l'oposició política. En 1988 el govern va iniciar un procés d'acords d'alto el foc amb part dels grups insurgents i els va permetre prosseguir amb la seva activitat econòmica (tràfic de drogues i pedres precioses, bàsicament). No obstant això, les operacions militars han estat constants en aquestes dècades, i han estat especialment dirigides contra la població civil, amb l'objectiu d'eliminar les bases dels grups armats. Tot plegat ha provocat el desplaçament de centenars de milers de persones.	

A l'estat Karen milers de persones es van veure obligades a fugir després de les ofensives militars llançades per les Forces Armades i el KNPLF contra població civil a la qual acusen de prestar suport al grup armat KNPP. En el mateix estat, els enfrontaments entre el grup armat d'oposició KNU i les Forces Armades i els seus aliats DKBA van provocar almenys una desena de víctimes mortals i el desplaçament de centenars de persones, moltes d'elles a Tailàndia. Precisament el KNU va ser acusat pel Govern d'estar darrere de l'esclat de dues bombes a la Divisió Pegu (centre), a mitjans setembre, que va provocar la mort de dues persones. No obstant això, el KNU va negar la seva participació en l'atemptat. A principis de juliol, una altra bomba, reivindicada per l'organització estudiantil VBSW, havia esclatat en una seu de l'organització progovernamental USDA als afores de Rangun. Per una altra part, el Govern va incrementar la seva pressió sobre els grups armats amb els quals ha signat acords d'alt el foc, instant-los a lliurar les armes i a formar grups polítics per a participar en les eleccions previstes per a 2010. En aquest sentit, a la fi de juliol tres antics grups armats kachin (KIO, NDA-K i KCC) van anunciar la seva intenció de crear una formació política, tot i que encara no està decidida la seva participació en els comicis. De la mateixa manera, la major part dels grups amb acords d'alt el foc amb la junta militar, com UWSA, SSA-N o NMSP, encara no han fet pública la seva decisió al respecte.

Tailàndia (sud)		<i>Inici del conflicte:</i>	2004
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat	Intern	
<i>Actors principals:</i>	Govern, grups armats d'oposició secessionistes		
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Síntesi:</i>	El conflicte al sud de Tailàndia es remunta al principi del segle XX, quan el llavors Regne de Siam i la potència colonial britànica a la península de Malàisia van decidir partir el Sultanat de Patani. Alguns territoris van quedar sota sobirania de l'actual Malàisia, i d'altres (les províncies meridionals de Songkhla, Yala, Patani i Narathiwat), sota sobirania tailandesa. Durant tot el segle XX hi ha hagut grups que han lluitat per resistir les polítiques d'homogeneïtzació política, cultural i religiosa impulsades per Bangkok, o bé per a exigir la independència d'aquestes províncies, de majoria malaio-musulmana. El conflicte va assolir el seu moment àlgid en els anys seixanta i setanta, i va remetre al llarg de les dècades següents, gràcies a la democratització del país. No obstant això, l'arribada al poder de Thaksin Shinawatra l'any 2001 va implicar un gir dràstic pel que fa a la política contrainsurgent i va antecedir l'esclat de la violència que viu la regió des de 2004.		

A pesar que a mitjan juliol l'ex ministre de Defensa i líder d'un dels partits de la coalició governamental va declarar haver aconseguit un acord d'alt el foc amb una coalició que agrupa a 11 organitzacions armades secessionistes, **en les tres províncies meridionals van seguir registrant-se episodis de violència de manera quotidiana**, de manera que el nombre de persones assassinades des de principis de 2004 va ascendir a gairebé 3.500, la major part població civil. En el dit període, a més, unes 300 escoles han estat incendiades i uns 130 docents assassinats. Davant l'esclat de diversos artefactes explosius en algunes localitats importants del sud del país, la policia va advertir que la insurrecció estaria utilitzant cada vegada més els atemptats amb bomba, una estratègia que fins al moment no havia estat molt comú. El Govern, que acusa al grup armat d'oposició RKK d'estar darrere de bona part de la violència, va desplegar a 2.500 policies addicionals i va perllongar durant altres tres mesos l'estat d'emergència que regeix en la regió des de fa ja diversos anys, la qual cosa va provocar de nou les crítiques d'organitzacions de drets humans que consideren que dita legislació excepcional encoratja la impunitat en la lluita contrainsurgent. L'Executiu tailandès va negar estar negociant amb els grups armats independentistes a pesar que el Govern de Jakarta va declarar haver facilitat converses exploratòries entre les parts a Indonèsia.

Europa

Geòrgia – Rússia		<i>Inici del conflicte:</i>	2008
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat, Govern, Territori	Internacional	
<i>Actors principals:</i>	Geòrgia, Rússia, Govern de l'autoproclamada República d'Abkhàzia, Govern de l'autoproclamada República d'Ossètia del Sud		
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	↑
<i>Síntesi:</i>	Des de la descomposició de la URSS i la independència de Geòrgia (1991) les relacions entre Rússia i Geòrgia han estat tenses, principalment per l'acostament de Geòrgia a les institucions militars i polítiques d'Occident (OTAN i UE) i la seva posició com aliat dels EUA enfront de l'interès rus a preservar la seva àrea d'influència. A més, les guerres en Ossètia del Sud (1991-1992) i Abkhàzia (1992-1994), en les quals Moscou va jugar un paper ambigu, van marcar les relacions bilaterals posteriors. Geòrgia sempre va considerar a Rússia com actor directe en el conflicte, mentre aquesta es definia com actor mediador i es va negar a modificar el seu paper preponderant en els formats de negociació i de les forces de manteniment de pau. La tensió va escalar al setembre de 2006 i es va agreujar en la primera meitat de 2008 entorn de les dues regions secessionistes, fins a derivar en conflicte armat. L'expansió de l'OTAN cap a l'est, el ressorgiment de Rússia com potència internacional i la lluita pel poder energètic en Euràsia són algunes de les qüestions de fons en el conflicte.		

Després de mesos de renovada tensió regional,³² i malgrat una declaració unilateral d'alt el foc de Geòrgia el 7 d'agost, no corresposta per les forces ossetes, l'Exèrcit georgià va llançar aquella mateixa nit una ofensiva militar de gran escala contra la capital secessionista, precedida per bombardejos sobre aquesta i altres localitats ossetes, i que va ser seguida de forma immediata i massiva per una intervenció militar russa, segons el relat majoritari dels fets,³³ donant pas a una guerra de diversos dies. Geòrgia va anunciar la seva retirada d'Ossètia del Sud el 11 d'agost. Per a llavors, l'Exèrcit rus s'havia endinsat ja a Geòrgia. En paral·lel, des del dia 8, forces abkhazes recolzades per aviació russa van reprendre el control de la zona alta del Kodori, i també des d'Abkhàzia les Forces Armades russes es van desplegar a Geòrgia. En la seva ofensiva, Rússia va ocupar bases militars i va destrossar de forma sistemàtica infraestructura militar i civil, bloquejant l'eix terrestre est-oest del país. Geòrgia va comptabilitzar 326 georgians morts (155 civils) i Rússia 133 ossetes morts (la seva xifra inicial era de 2.000), mentre l'ACNUR va xifrar en 192.000 els desplaçats. Un acord d'alt el foc el 12 d'agost, mediat per França,³⁴ va marcar la fi de les hostilitats de gran escala i va donar pas a la retirada parcial de Rússia, que va mantenir el seu control en zones pròximes a Abkhàzia i Ossètia del Sud, restringint el seu accés, mentre diverses ONG continuaven donant compte de testimonis de desplaçats que informaven de saqueigs, intimidació i violència física per part de les milícies ossetes. Un nou acord rus-francès del 8 de setembre va comprometre a Rússia al seu replegui total a les regions secessionistes per al 10 d'octubre i va donar pas al desplegament d'una missió d'observació de la UE.³⁵ La guerra va implicar canvis claus en les regions, incloent la composició ètnica de la població i la presència militar.³⁶

Quadre 1.5. El conflicte rus-georgià i les motivacions russes per a fer la guerra

En tot just uns dies, el temps que va durar la guerra oberta entre Geòrgia i Rússia, Ossètia del Sud va passar de ser una regió oblidada per la comunitat internacional i marginal per a la maquinària internacional de resolució de conflictes, a ser titular diari en la premsa global i a mobilitzar a les principals

³² Vegeu el capítol 2 (Tensions) dels Baròmetres 17 i 18.

³³ El Govern georgià argumenta que les tropes russes avançaven sobre Ossètia del Sud quan Geòrgia va iniciar la seva ofensiva terrestre de gran escala, negant que fos ella la qual iniciés la guerra.

³⁴ Vegeu el capítol 3 (Processos de pau).

³⁵ Ibid.

³⁶ Vegeu el capítol 2 (Tensions).

diplomàcies d'Occident. Les aspiracions i greuges identitaris entorn d'un petit territori de tot just 3.900 km² i 70.000 habitants en el qual s'entremesclen pobles georgians, ossetes i alguns georgià-ossetes, han estat només un dels motors del conflicte. Més pes han tingut altres factors, tant per a la guerra oberta entre Geòrgia i Rússia, com per a la mobilització de les cancelleries europees i les maquinàries mediàtiques. I és que el sud del Caucas, més enllà de ser una cruïlla de cultures, ètnies i tradicions, és a més un espai geoestratègicament clau, situat en els límits meridionals de Rússia i en un espai encara pres del procés de realineació de la postguerra freda. Per això, les motivacions i lectures de la guerra d'agost van molt més allà dels arguments habituals entorn del conflicte etnonacionalista d'Ossètia del Sud i les al·legacions russes de protecció dels seus conciutadans,³⁷ especialment pel que fa al paper de Rússia.

Les aspiracions del Govern georgià, amb el president Mikhail Saakashvili al capdavant, de recuperar per la força Ossètia del Sud es van veure truncades davant la gran ofensiva militar llançada per Rússia, que rebasó les fronteres administratives de la regió secessionista. En el que s'ha considerat majoritàriament com una reacció desproporcionada a l'unilateralisme militar georgià, són vàries les motivacions russes, traduïdes a missatges: a) una crida d'advertència a les ex repúbliques soviètiques, especialment Geòrgia i Ucraïna, perquè es replantegin el seu allunyament de Rússia i el seu acostament a les estructures polítiques i defensives euroatlàntiques (OTAN, UE), posant en evidència al mateix temps l'absència d'acció directa en suport a aquests països d'aquestes pròpies organitzacions occidentals; b) en paral·lel, una crida d'atenció a l'OTAN en la seva política d'expansió cap a l'est, és a dir, cap a la zona d'influència de Rússia; c) una injecció de reafirmació nacional, política i militar a l'opinió pública russa, en un context d'absolut control de la informació per part de l'Estat; d) un recordatori a la comunitat internacional, especialment a les potències occidentals, que la renovada política internacional de Rússia passa per jugar un paper destacat i influent en les relacions internacionals, sense acceptar desaires com l'unilateralisme nord-americà entorn de l'estatus de Kosovo; i, entre d'altres, i) una advertència i demostració de la vulnerabilitat que envolta als projectes de trànsit d'hidrocarburs alternatius al seu pas per Rússia.³⁸

Si bé el conflicte ha renovat en alguns despatxos polítics i mediàtics els temors d'una nova Guerra Freda, amb els seus conseqüents titulars i esquemes mentals de confrontació entre Occident i Rússia, la interdependència econòmica entre ambdós és tan alta que apunta al fet que aquesta última no busca tant reviuire el vell antagonisme sinó enfortir-se dintre del cercle exclusivista de les grans potències. Lluny de solucionar-se el conflicte de fons en Ossètia del Sud (el de les aspiracions identitàries de georgians i ossetes), és probable que s'acabi acomodant una nova situació, la d'un conflicte no resolt però transformat d'acord a equilibris d'interessos i balanços de poders externs. Tot i així, la meta final i marge de maniobra de Rússia i la resposta internacional a aquesta estan encara per veure. Per tot això, amb aquesta nova guerra, un dels grans perdedors juntament amb la població civil d'ambdós costats, torna a ser l'àmbit de la resolució de conflictes, mentre guanyen terreny les potències que encara contempen que la guerra és una extensió vàlida de la política.

Rússia (Txetxènia)	<i>Inici del conflicte:</i>	1999
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, identitat, sistema	Intern
<i>Actors principals:</i>	Govern federal rus, govern regional pro rus, grups armats d'oposició txetxens	

³⁷ La majoria de població osseta d'Osetia del Sud té passaport rus i el Govern rus es refereix a ells amb creixent freqüència com "ciutadans rusos". Geòrgia ha denunciat en repetides ocasions el que considera un intent d'anexió russa dels territoris d'Osetia del Sud i d'Abkhàzia a través de la "passaportització". International Crisis Group, *Georgia's South Ossetia Conflict: Make Haste Slowly*, Europe Report nº 183, 7 de juny de 2007, pp. 9; BBC, *Regions and territories: South Ossetia*, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/country_profiles/3797729.stm> [consultat 25.09.08]; García Guitián, E., *Georgia, 7 de agosto de 2008: la crisis en su contexto*, Real Instituto Elcano, 27 d'agost de 2008. Rússia es va recolzar al seu torn en la suposada ciutadania russa de la població d'Osetia del Sud per a invocar el principi internacional de la Responsabilitat de Protegir, el que segons diversos experts va ser un ús erroni d'aquest principi. Evans, G. "Russia and the responsibility to Project" a *Los Angeles Times*, 31 d'agost de 2008; International Crisis Group, *Russia vs Georgia: The fallout*, 22 d'agost de 2008.

³⁸ International Crisis Group, 2008, Op. Cit.; Boonstra, J., *Georgia y Rusia: Una guerra corta con consecuencias prolongadas*, setembre de 2008, FRIDE; De Waal, T., *South Ossetia: An avoidable catastrophe*, 11 d'agost de 2008, Institute for War and Peace Reporting; Blank, S., "Russia, Georgia and South Ossetia: Notes on a war" a *Central Asia-Caucasus Institute Analyst*, 20 d'agost de 2008; Hancilova, B. y Frichova, M., "Russia's invasion of Georgia: Bleak prospects for the South Caucasus" a *Central Asia-Caucasus Institute Analyst*, 20 d'agost de 2008; Pannier, B., *Russia-Georgia conflict raises concerns about Caspian energy exports*, 13 d'agost de 2008, RFE/RL; Illarionov, A., *Preliminary conclusions from the war in Georgia*, 12 d'agost, RFE/RL; Kimmage, D., *Russian 'Hard Power' Changes Balance in Caucasus*, 17 d'agost de 2008, RFE/RL; Nemtsov, B. y Milov, V., "Putin and Gazprom" a *Novaya Gazeta*, 2 de setembre de 2008; Lipsky, A. "We want peace. Or maybe we want half the world?" a *Novaya Gazeta*, 3 de setembre de 2008.

<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Síntesi:</i>	Després de l'anomenada primera guerra de Txetxènia (1994-1996), que va enfrontar la Federació Russa amb la república txetxena, principalment per la independència d'aquest territori (autoproclamada el 1991 en el context de descomposició de l'URSS), i que va acabar en un tractat de pau que no va resoldre l'estatus de Txetxènia, el conflicte es reobre el 1999, en l'anomenada segona guerra txetxena, amb el detonant d'unes incursions al Daguestan per part dels rebels txetxens i d'atemptats en ciutats russes. En un context preelectoral i amb un discurs antiterrorista, l'exèrcit rus va entrar de nou a Txetxènia per combatre el règim independentista moderat que havia sorgit després de la primera guerra i que estava assetjat, al seu torn, per disputes internes i una criminalitat creixent. Rússia va donar per acabada la guerra el 2001, sense acord ni victòria definitiva, i va propiciar un estatut d'autonomia i una administració txetxena pro russa, però els enfrontaments persisteixen, en paral·lel a una islamització creixent de les files rebels txetxenes i una regionalització de la lluita armada.		

Es van succeir els atacs periòdics de rebels txetxens contra membres de les forces de seguretat locals i federals, així com les operacions militars contrainsurgents, causant desenes de baixes entre ambdós bàndols. Segons diversos analistes, **els atacs rebels inclouen ja tota la zona sud-oest de la república i es van ampliar en els últims mesos cap a l'est**, evidenciant la fortalesa del moviment rebel. Fonts del Ministeri rus d'Interior van apuntar que l'aparent deteriorament de la situació a Txetxènia està relacionat amb el finançament exterior. Entre les accions insurgents, van ser freqüents els atacs a combois militars, com el registrat contra una caravana de vehicles de la delegació txetxena del Servei Federal de Seguretat, amb tres oficials morts i altres cinc ferits. El president txetxè va desmentir informacions sobre un supòsit intent d'assassinat contra la seva persona. Per una altra part, residents de Grozni van dur a terme protestes contra el segrest de població civil, mentre que al començament de juliol es va descobrir una fossa comuna amb 300 persones, suposadament víctimes dels atacs russos de 1999. Per una altra part, els líders rebels del nord del Caucas van instar a la població a no ajudar a Rússia en el seu conflicte amb Geòrgia i a no unir-se voluntàriament a les milícies d'Ossètia del Sud.

Turquia (sud-est)	<i>Inici del conflicte:</i>	1984
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat	Intern internacionalitzat
<i>Actors principals:</i>	Govern, PKK	
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i> =
<i>Síntesi:</i>	El PKK, creat l'any 1978 com un partit polític de caire marxista-leninista i dirigit per Abdullah Öcalan, va anunciar el 1984 una ofensiva armada contra el govern. Es va embarcar en una campanya d'insurgència militar per reclamar la independència del Kurdistan, a la qual el govern va respondre amb contundència, en defensa de la integritat territorial. La guerra que es va desencadenar entre el PKK i el govern va afectar de manera especial la població civil kurda del sud-est de Turquia, atrapada en el foc creuat i víctima de les persecucions i les campanyes d'evacuacions forçades engegades pel govern. El conflicte va donar un gir el 1999, amb la detenció d'Öcalan i l'anunci posterior del PKK sobre l'abandonament de la lluita armada i la transformació dels seus objectius. Així, deixava enrere la demanda d'independència per centrar-se en la reivindicació del reconeixement de la identitat kurda al si de Turquia. Entre el discurs de lluita antiterrorista de Turquia i d'autodefensa per part del PKK, el conflicte es va mantenir viu en forma de tensió en els anys posteriors i va augmentar d'escala el 2007.	

Els enfrontaments en el sud-est van causar prop d'un centenar de morts en el PKK i almenys 20 víctimes mortals i 14 ferits en l'Exèrcit, segons els balanços oficials, fet que va suposar un increment en la letalitat de la violència interna pel que fa a mesos anteriors. En canvi, es va reduir el perfil de les operacions transfrontereres de Turquia contra el grup en el nord d'Iraq, amb almenys 60 rebels morts però lluny dels balanços superiors al centenar i mig de baixes rebels dels trimestres anteriors. No obstant, el Govern va anunciar que demanaria a l'octubre al Parlament que prorrogués el permís per a les ofensives transfrontereres. Segons informes de la intel·ligència turca, **178 soldats haurien mort en els sis primers mesos de l'any, mostrant un increment constant en els últims tres anys.** Diversos civils van morir per l'explosió de mines i vuit turistes alemanys

van ser segrestats durant diversos dies pel PKK, en protesta per la política d'Alemanya cap al grup armat. El PKK també va reivindicar el sabotatge de l'oleoducte BTC (Baku-Tbilisi-Ceyhan). La tensió en el país es va incrementar per diversos atemptats amb bomba al juliol en diverses ciutats, atribuïts per les autoritats de forma preliminar al PKK. Entre ells, un atemptat doble a Istanbul va causar 17 morts i 150 ferits. Altres 29 persones van resultar ferides en dues explosions en Mersin i Izmir, reivindicades pel grup kurd TAK. Al seu torn, un atac contra l'ambaixada dels EUA a Istanbul al juliol va provocar sis morts, acte que alguns analistes van atribuir a l'entorn de la xarxa al-Qaeda.

Orient Mitjà

Iraq		<i>Inici del conflicte:</i>	2003
<i>Tipologia:</i>	Sistema, Govern, Recursos		Intern internacionalitzat
<i>Actors principals:</i>	Govern de transició, coalició internacional liderada pels EUA i el Regne Unit, grups armats d'oposició interns i externs		
<i>Intensitat:</i>	3	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Síntesi:</i>	La invasió de l'Iraq per part de la coalició internacional liderada pels EUA el març de 2003, que va utilitzar la suposada presència d'armes de destrucció massiva com a argument, i amb la voluntat de derrocar el règim de Saddam Hussein per la seva suposada vinculació amb els atacs de l'11 de setembre de 2001 a Nova York, va propiciar l'inici d'un conflicte armat en el qual es van involucrar progressivament nombrosos actors: les tropes internacionals, les forces armades iraquianes, milícies i grups insurgents, i al-Qaida, entre d'altres. El nou repartiment del poder entre grups sunnites, xiïtes i kurds en el marc institucional instaurat després de l'enderrocament de Hussein va provocar el descontentament entre nombrosos sectors. La violència no ha fet sinó créixer, i s'ha imposat l'oposició armada contra la presència internacional en el país a la lluita interna pel control del poder amb un marcat component sectari des de febrer de l'any 2006, principalment entre xiïtes i sunnites.		

Malgrat mantenir-se el descens general del nivell de violència respecte a períodes anteriors, els atemptats van continuar colpejant diverses ciutats, destacant els atacs suïcides contra pelegrins shiïtes a Bagdad i contra una protesta en Kirkuk,³⁹ que a la fi de juliol van produir una de les jornades més letals dels últims mesos. En paral·lel, el debat sobre la llei electoral per als comicis provincials va ser motiu de creixent tensió, creant una forta oposició dels sectors kurds contraris a la instauració d'un Consell local en Kirkuk repartit a parts iguals entre kurds, àrabs i turcomans.⁴⁰ Per una altra part, el clergue shií Moqtada al-Sadr va anunciar a principis d'agost la conversió de l'Exèrcit del-Mahdi en un moviment social i la creació d'una unitat d'elit que seguiria combatent. Entre altres esdeveniments, durant el trimestre es van produir les primeres visites de líders de la regió des de la invasió nord-americana de 2003; el govern iraquian va continuar negociant un esborrador d'acord amb EUA sobre el futur de les seves tropes en el país; els comandaments nord-americans van lliurar la província d'Anbar a les forces de seguretat iraquianes; i la UNAMI va renovar el seu mandat per un any més.

³⁹ Vegeu el quadre 1.6 d'aquest capítol.

⁴⁰ Vegeu el capítol 4 (Rehabilitació postbèl·lica).

Quadre 1.6. Els atemptats suïcides comesos per dones: una interpretació alternativa

Les imatges difoses per televisió a l'agost en les quals una menor carregada amb explosius es lliurava a la policia iraquiana van resultar especialment xocants. També durant el tercer trimestre de l'any, diversos atemptats suïcides, alguns molt sagnants, van ser comesos en Iraq per dones que, en mercats, en celebracions festives o enmig de grups de pelegrins, van fer esclatar les càrregues que duïen adossades. La constatació que es tracta d'un fenomen creixent ha dut a nombroses anàlisis i a l'adopció de mesures per a tractar de detenir-ho. No obstant això, les solucions plantejades partirien de supòsits erronis que, al no abordar l'arrel del problema, comprometen la seva efectivitat.

A mitjan setembre, la ministra iraquiana d'Assumptes de la Dona es pronunciava sobre la urgència de trobar solucions a l'existència de tal elevat nombre d'atemptats suïcides comesos per dones, per la qual cosa anunciava per a fer-li front l'aplicació de programes de rehabilitació dirigits específicament a aquest grup, així com campanyes d'alfabetització i plans d'educació sobre els drets de la dona. De la mateixa manera, els EUA van posar en funcionament el programa "Daughters of Iraq" que entrenava a dones perquè detectessin potencials suïcides. La interpretació que subjeu en l'aplicació d'aquestes mesures afirma que les causes per les quals les dones es converteixen en suïcides són la desesperació, la subordinació als homes per motivacions religioses, la frustració per la inequitat sexual i un conjunt de factors atribuïts a la seva condició de dona. No obstant això, una exploració detallada del fenomen revela que els motius, d'entrada molt diversos, pels quals les dones prenen la decisió de perpetrar un atac suïcida en realitat no difereixen substancialment d'aquells que afecten als homes. Segons estudis sobre atacs suïcides de dones realitzats en tot el món des de 1981 (que abasten països com Afganistan, Israel, Iraq, Índia, Líban, Pakistan, Rússia, Somàlia, Sri Lanka, Turquia i Uzbekistan), el 95% d'aquestes accions van ocórrer en el context d'una campanya militar contra forces exteriors ocupants, fet que suggereix que la primera motivació individual, tant per a homes com per a dones, és una forta lleialtat cap a les seves comunitats, combinada amb una multitud de greuges personals imputats a les forces considerades enemigues.⁴¹

El cas iraquí és paradigmàtic i ho corrobora una dada rellevant. Si des de la invasió liderada pels EUA en 2003 fins a 2007 només va haver-hi unes poques desenes d'atacs suïcides comesos per dones, en els primers nou mesos de 2008 la xifra havia aconseguit la trentena. Què explica aquest canvi substancial a partir de 2007? Segons diversos analistes, és l'adopció de la nova estratègia nord-americana, concretada a través de la coneguda "operació surge", el que ha motivat el nou fenomen. La nova fórmula de contrainsurgència de l'Exèrcit dels EUA implementada en 2007 es va basar en la construcció de murs, tanques de filat i punts de control que va convertir les localitats i barris iraquians en enclavaments pràcticament impenetrables. Davant tal situació, que impossibilitava la circulació dels fins a ara utilitzats VBIEDs (Vehicle-Borne Improvised Explosive Devices), els grups insurgents desenvolupessin una nova estratègia: la utilització de dones portadores d'explosius que podien creuar caminant els controls sense que fossin objecte de cap revisió. És el que el polític Robert Pape analitza en termes d'oferta-demanda: l'increment de dones suïcides no seria un fenomen impulsat per l'existència d'una oferta sinó un acte organitzat de violència que es derivaria de l'existència d'una demanda. Per tant, es tractaria d'una innovació tàctica de la insurrecció davant el canvi estratègic adoptat per les forces d'ocupació (sense que això, per una altra part, aportí dades sobre la possible manipulació o el grau de coerció que poden sofrir les autores a l'hora de cometre aquests actes violents).⁴²

Tornant a l'inici, aquesta nova estratègia armada revela un altre factor: es constata el major impacte mediàtic, tant intern com internacional, d'un atemptat suïcida realitzat per una dona, fet que encaixa a la perfecció amb la voluntat dels grups que perpetren dits actes (i que, de fet, podria dur a preguntar-nos el perquè d'aquesta percepció de transgressió quan un acte violent és comès per una dona i, en canvi, no passa quan és protagonitzat per un home). En aquest context,

⁴¹ The New York Times, "Behind the woman behind the bomb", 2 d'agost de 2008.

⁴² Pape, R. *Dying to Win: The Strategic Logic of Suicide Terrorism*, University of Chicago, 2005, a "Behind the Surge in Iraqi Women Suicide Bombers", *Foreign Policy in Focus*, 11 d'agost de 2008.

programes com el de l'Exèrcit nord-americà per a contrarestar aquesta pràctica tenen poques possibilitats de sortir efecte. En primer lloc, perquè el seu abast és molt limitat (pel moment només 30 dones participen en ell). Però, sobretot, perquè si la raó última d'aquest tipus de terror és l'ocupació, qualsevol mesura que no l'abordi corre el risc de ser inútil, o fins i tot contraproduent.

Israel – Palestina		<i>Inici del conflicte:</i>	2000
<i>Tipologia:</i>	Autogovern, Identitat, Territori	Internacional ⁴³	
<i>Actors principals:</i>	Govern israelià, milícies de colons, ANP, Fatah (Brigades dels Màrtirs d'al-Aqsa), Hamas (Brigades Ezzedin al-Qassam), Jihad Islàmica, FPLP, FDLP, Comitès de Resistència Popular		
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	=
<i>Síntesi:</i>	El conflicte entre Israel i els diferents actors palestins es reinicia l'any 2000 amb l'esclat de la Segona Intifada, propiciada pel fracàs del procés de pau promogut al principi dels anys noranta (Procés d'Oslo, 1993-1994). El conflicte palestino-israelià s'inicia el 1947, quan la resolució 181 del Consell de Seguretat de l'ONU divideix el territori de Palestina sota mandat britànic en dos Estats i poc després es proclama l'Estat d'Israel (1948), sense que es pugui materialitzar des d'aleshores un Estat palestí. L'any 1948, Israel s'annexiona Jerusalem oest, i Egipte i Jordània ocupen Gaza i Cisjordània, respectivament. El 1967, Israel envaeix Jerusalem Est, Cisjordània i Gaza després de vèncer a la "Guerra dels Sis Dies" contra els països àrabs. No és fins als acords d'Oslo que l'autonomia dels territoris palestins esdevé formalment reconeguda, encara que la seva implementació topa amb l'ocupació militar i el control del territori imposat per Israel.		

En paral·lel a les converses de pau entre Israel i l'ANP i a la treva amb Hamas aconseguida el passat juny,⁴⁴ la violència va seguir cobrant-se víctimes. **Tres incidents a Jerusalem perpetrats per palestins no pertanyents a cap banda armada van provocar la mort de tres persones i ferides a altres 80.** A més, els atacs a les mans de colons contra població palestina a Cisjordània es van incrementar i el seu nombre es va situar al voltant de 500 a la fi d'agost, la mateixa quantitat que en tot l'any 2007. Respecte a la treva aconseguida en Gaza, es van seguir produint violacions per ambdues parts i el 11 de juliol es va produir la primera víctima palestina a les mans de l'Exèrcit israelià des de la seva entrada en vigor tres setmanes abans. El llançament de coets per part de diverses milícies, fet condemnat per Hamas, va ser el motiu esgrimit pel Govern d'Israel per a mantenir tancats els passos fronterers amb la Franja bona part del temps. Finalment, tant des d'instàncies internacionals com des de l'equip negociador palestí del president, Mahmoud Abbas, es va assenyalar que la **continuació de la construcció d'assentaments jueus en territori palestí** constituïa un greu obstacle per a la pau. Al seu torn, diverses organitzacions de drets humans van **denunciar la política d'obstacles a la mobilitat a Cisjordània i l'anexió de terra palestina a través de la creació d'àrees especials de seguretat.**

Iemen		<i>Inici del conflicte:</i>	2004
<i>Tipologia:</i>	Sistema	Intern	
<i>Actors principals:</i>	Forces armades, seguidors del clergue al-Houthi (<i>al-Shabab al-Mumen</i>)		
<i>Intensitat:</i>	2	<i>Evolució trimestral:</i>	↓

⁴³ Encara que "Palestina" no és un Estat reconegut internacionalment (tot i que l'Autoritat Nacional Palestina és una entitat política vinculada a una determinada població i a un territori), el conflicte entre Israel i Palestina es considera "internacional" i no pas "intern", perquè es tracta d'un territori ocupat il·legalment, la pretesa pertinença del qual a Israel no és reconeguda pel Dret Internacional ni per cap resolució de Nacions Unides.

⁴⁴ Vegeu capítol 3 (Processos de pau).

Síntesi:

El conflicte es va iniciar el 2004, quan els partidaris del clergue al-Houthi, pertanyents a la minoria xiïta, van iniciar una rebel·lió al nord del Iemen amb la intenció de reinstaurar al conjunt sunnita del país un règim teocràtic similar al que havia desaparegut el 1962. Així mateix, els rebels sempre han acusat el govern de corrupció i de desatendre les regions muntanyoses septentrionals, alhora que s'han oposat a la seva aliança amb els EUA en la lluita contra el terrorisme. El conflicte ha causat milers de víctimes i ha provocat el desplaçament de milers de persones.

El conflicte entre l'Exèrcit i els seguidors d'al-Houthi en la província septentrional de Saada va registrar **episodis menors de violència des de l'acord d'alt el foc aconseguit a mitjan juliol**, comparats amb els forts combats que van tenir lloc a partir de maig. Segons organitzacions de la societat civil, des que comencés fa quatre anys, el conflicte ha afectat indirectament a 120.000 persones, a més d'un ampli nombre de morts civils i militars. La fragilitat de l'acord va ser constatada per **diversos analistes que van témer que pogués tractar-se d'un període de preparació per a reprendre la guerra**. Així mateix, fonts locals i ONG van denunciar que la situació humanitària continuava deteriorant-se. Per una altra part, l'organització d'al-Qaeda al Iemen va seguir colpejant diversos punts de la geografia iemenita, sent **l'atemptat contra l'ambaixada dels EUA** en la capital el més greu, amb la mort de 16 persones el 17 de setembre. La tensió també va afectar al sud del país, on va haver-hi repressió policial contra grups de manifestants i el 7 de juliol va esclatar una bomba enmig d'una protesta.